

Barnboksfiguren

- en tillgång på olika plan

Ulla Sundemo
under medverkan av **Monica Nilsson**

Institutet för svenska som andraspråk
Göteborgs universitet

ROSA 6

Barnboksfiguren – en tillgång på olika plan

Ulla Sundemo
under medverkan av Monica Nilsson

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

ROSA utkommer oregelbundet. Serien består av forskningsrapporter m.m. inom ämnet svenska som andraspråk. Det främsta syftet med serien är att ge en möjlighet att snabbt och i preliminär form avrapportera arbetet inom Institutet för svenska som andraspråk. Även andra arbeten inom ämnesområdet publiceras dock. Frågor och synpunkter är välkomna och kan riktas direkt till författarna eller till Institutet för svenska som andraspråk, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet, Box 200, 405 30 Göteborg.

TIDIGARE UTGIVNA RAPPORTER:

- Anna-Britta Wallerstedt (1997) *Den receptiva ordförståelsen hos invandrarelever och deras inlärningsituation.*
- Monica Reichenberg Carlström (1998) *Koherens, röst och läsning på ett andraspråk.*
- Roger Källström (1999) *Svenska som andraspråk – lärarkompetens och lärarutbildningsbehov.*
- Suzanne Nordin-Eriksson (under medverkan av Anna Kumlin) (2000) *Inlärautonomi speciellt ifråga om lågutbildade andraspråksinlärare.*
- Uno Källtén (2001) *Analys av Skolverkets rapporter och trycksaker under åren 1994 och 1999.*

© Text ROSA: Ulla Sundemo, Monica Nilsson 2004
Övrig text/bild: respektive författare/illustratör

Institutet för svenska som andraspråk
Institutionen för svenska språket
Göteborgs universitet
Box 200
405 30 GÖTEBORG

OMSLAGSFOTO: Photos.com

SÄTTNING: Janne Saaristo

TRYCK: Reprocentralen, Humanisten, Göteborgs universitet

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
2. Projekttidé	4
3. Förändringar som genomfördes	4
4. Ett tematiskt arbetssätt	6
5. Interaktion och språkutveckling	6
6. Svenska	7
6.1. Talande och lyssnande	7
6.2. Läsande och skrivande	8
6.3. Brevet i väskan	8
6.4. Personliga brevvänner	9
6.5. Det första skrivandet	12
6.6. Dokumentation i egna böcker	13
6.7. Högläsning	15
6.8. Hemuppgifter	16
6.8.1. Läsläxor	16
6.8.2. Skrivläxor	17
7. Matematik	18
7.1. Problemlösning	18
7.2. Räknande	21
7.3. Konkreta exempel i vardagen	22
7.4. Hemuppgifter	23
7.5. Hur tänker du?	24
8. Engelska	25
9. Natur- och samhällsorienterande ämnen	26

9.1. Fåglar och andra djur som lägger ägg	27
9.2. Djurparken och staden	29
10. Fler exempel på det tematiska arbetet	29
10.1. Liseberg	30
10.2. Vattnets kretslopp	31
11. Tomrummen i skönlitteraturen	31
12. Erfarenheter – positiva och negativa	34
13. Resultat efter de fem åren	36
14. Slutsatser av projektarbetet	37
14.1. Ett språkutvecklande arbetssätt	38
14.2. Ett meningsfullt skrivande	39
14.3. Bokstäver och siffror	39
14.4. Läsarnas och skrivarnas förening	40
14.5. Matematik som angår alla	41
14.6. Vad gör ni sedan då?	42
14.7. Kan man använda sig av elevernas nyfikenhet?	42
14.8. Demokratisk fostran	43
14.9. Vad tycker då föräldrarna?	43
15. Spridning av vårt arbetssätt	44
15.1. Studiebesök	44
15.2. Föreläsningar	44
15.3. Artiklar om vårt projekt	45
15.4. Mångfaldsprojektet	45
16. Tankar inför framtiden	46
17. Slutord	47
Referenser	48

Förord

I denna rapport redovisar Ulla Sundemo och Monica Nilsson ett utvecklingsprojekt kring användningen av barnböcker och barnboksfigurer i undervisningen för flerspråkiga elever under de första skolåren. Projektet finansierades av Institutet för svenska som andraspråk.

Författarna visar i rapporten hur de med hjälp av barnboksfigurerna lyckas ta tillvara elevernas nyfikenhet på världen och lust att lära. Det arbetssätt som redovisas utgår från en helhetssyn på barns lärande där språk och kunskap inom skilda områden genom barnbokstexterna kan kontextualiseras och integreras samt läggas till grund för ett gemensamt och kommunikativt utforskande.

Barnboksfigurer som Linnea, Castor och Billy blir viktiga språkliga modeller, brevvänner och samtalspartners som gör arbetet i klassrummet meningsfullt och spännande. Läs och njut!

Göteborg den 19 oktober 2004

Inger Lindberg, professor
föreståndare för Institutet för svenska som andraspråk

1. Bakgrund

Höstterminen 1996 tog vi över en åldersblandad klass, 1-3. Klassen var stökig och orolig och hade upplevt många lärarbyten de senaste åren. Eleverna var omotiverade och negativa till det mesta i skolan. De hade dålig uthållighet och svårt att koncentrera sig på skolarbetet. Klassens tvåor och treor hade en viss vana vid att arbeta med individuella arbets-scheman som läraren fyllt i. Detta arbete dominerades av uppgifter i diverse arbetsböcker som inte hade någon egentlig koppling till varandra eller till elevernas egen erfarenhetsvärld.

I ämnet svenska använde man sig av olika arbetsböcker, hämtade från en rad olika läromedelsserier. Här gick arbetet i stort sett ut på att barnen frågade läraren vad texterna och frågorna betydde – och vad de skulle svara. Texterna och uppgifterna var alldeles för svåra och saknade helt anknytning till elevernas varierande bakgrunder och erfarenheter.

Läs och fundera

Efter varje text ska du skriva ett ord.
Läs mycket noga och tänk efter
vilket ord du ska skriva på strecket.

Om alla fåglar är svarta, ska du skriva **svarta**.
Om alla svarta fåglar är stora, ska du skriva **stora**.
Om endast stora svarta fåglar har vingar, ska du
skriva **endast**. Om alla fåglar, både små och grå och
stora och svarta, har vingar, ska du skriva **vingar**.

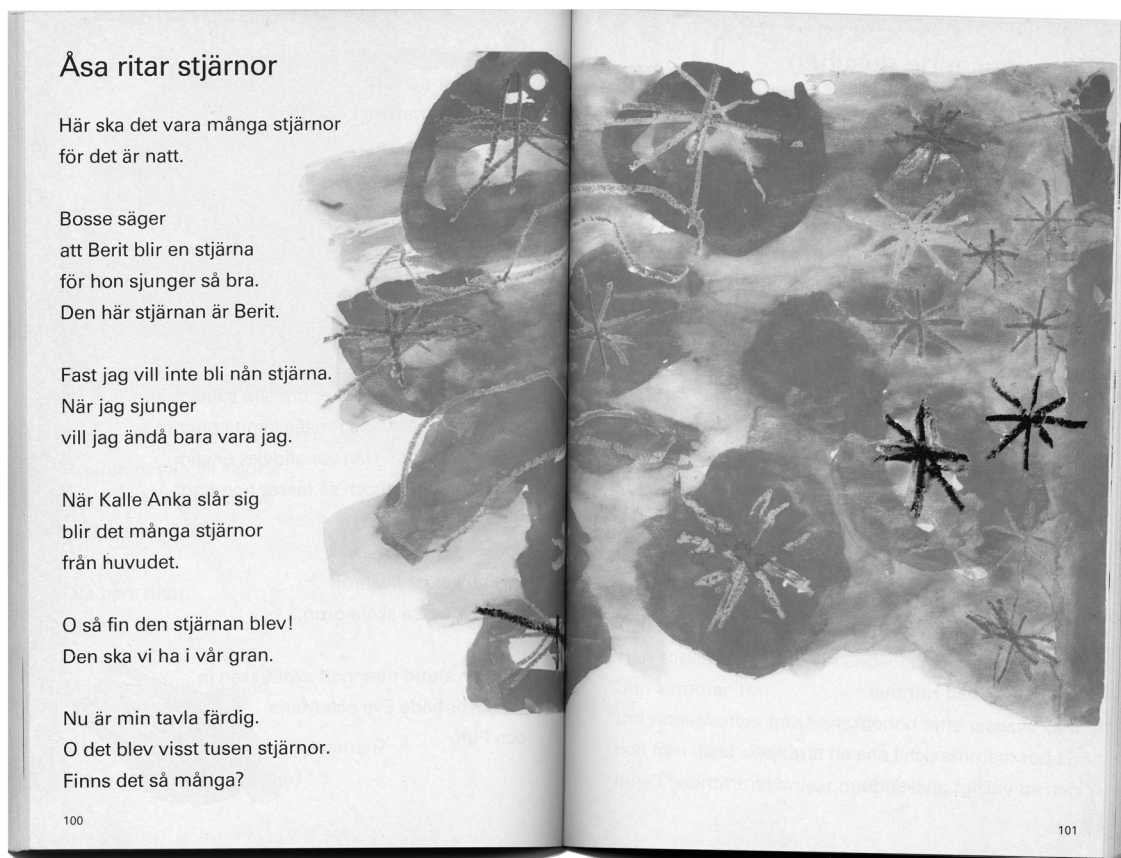
Om björk, ek, tall och gran har löv, ska du skriva
lövträd. Om tall och gran, men inte björk och ek
har barr, ska du skriva **barrträd**. Om alla träd,
både lövträd och barrträd faller sina löv om hösten,
ska du skriva **hösten**.

Om måndag kommer efter tisdag, ska du skriva **torsdag**.
Om fredag kommer efter torsdag, men före lördag,
ska du skriva **fredag**. Om onsdag kommer mellan lördag
och söndag, ska du skriva **måndag**.

Om trettiosex är mer än sextiotre, ska du skriva
trettiofem. Om sextiotre är mindre än sextioett,
ska du skriva **sextiotvå**. Om sextiotre minus sextio-
ett är lika mycket som trettiosju minus trettiosex,
ska du skriva **trettionio**. Om sextiosex är lika
mycket som trettiotre plus trettiotre, ska du skriva
trettiofyra.

Ur *Kråkan*, L Jakobsson.

De läseböcker som fanns i klassrummet var ett hopplock av gamla, och ofta slitna, böcker. Texterna var ointressanta och svåra. Illustrationerna gav inte heller någon direkt hjälp vid läsningen.

Ur *Nu läser vi B*, S Borrmann

I matematikundervisningen användes ett antal olika matteböcker, där barnen arbetade på egen hand utan några gemensamma genomgångar eller samtal om innehållet. Detta resulterade i att så gott som alla ”stressräknade” för att komma längst och avverka flest sidor. Matteboken var enbart ett tävlingsmoment. Någon djupare förståelse för t.ex. addition och subtraktion fanns inte. Eleverna var inte heller vana vid att lösa matematiska problem.

Tilltron till det egna tänkandet vid problemlösning i matematik var i princip obefintlig. Uttryck som ”Jag kan inte” och ”Jag vet inte” var vanligt förekommande. Eleverna var inte alls vana vid att *prata* matematik och eftersom alla arbetade på olika sidor i matteboken fanns ju inte heller något gemensamt att prata om.

2. Projektidé

Inför läsåret 1997/1998 kände vi alltså att vi måste göra något åt undervisningen och arbetssituationen i klassen – men vad?

Vi beslutade att lägga undan alla ”fylleriböcker” och traditionella läseböcker och istället använda oss av barnböcker och barnboksfigurer i undervisningen. En rad olika barnboksfigurer introducerades i klassen och en skriftlig kommunikation mellan barnen och figurerna påbörjades.

Vi arbetade dessutom alltmer problembaserat och utgick allt oftare från barnens frågor och funderingar. Gemensamma upplevelser blev nödvändiga för de gemensamma samtalen. Detta fick till följd att elevernas individuella arbetsscheman också kunde läggas undan. Istället användes mer tid till att prata, tänka och fundera tillsammans.

Efter ett tag insåg vi att ett arbetssätt som hela tiden utgick från skönlitteratur krävde ett rejält klassrumsbibliotek. Dessutom behövdes en del annat material för de praktiska och konkreta uppgifter som ersatt de gamla arbetsböckerna. Här fick vi nu, inför läsåret 1998/1999, projektmedel från Institutet för svenska som andraspråk vid Göteborgs universitet. Pengarna sattes in på ett särskilt konto och användes i vårt språkutvecklingsprojekt under närmare fyra år.

Det vi främst ville undersöka var om det gick att använda barnboken och barnboksfiguren som en röd tråd i undervisningen i alla ämnen. Vi ville också i klassrummet skapa den läsarnas och skrivarnas förening som Frank Smith (1986) talar om. Allt läsande och allt skrivande skulle vara meningsfullt och innehållet viktigare än formen.

3. Förändringar som genomfördes

Redan innan vi blev tilldelade projektmedel hade vi, som tidigare nämnts, lagt undan alla färdigköpta läroböcker i svenska, so och no. Så småningom lämnade vi också läroböckerna i matematik. All undervisning tog från och med läsåret 1998/1999 sin utgångspunkt i bilderböcker och barnboksfigurer.

Ett tiotal barnboksfigurer fanns nu, högst konkret, på plats i klassrummet i form av stora pappfigurer i naturlig storlek. De första figurerna hade vi själva valt ut, främst med tanke på att de skulle representera olika åldrar och intressen. *Linnea* och trädgårdsmästaren *Blomkvist* har växter och odlande som sitt gemensamma intresse, *Linus* och pensionären *Svea* utbyter tankar om bakning och matlagning, medan *Maja* trivs bäst bland djur och växter ute i naturen. Alla fem figurerna är hämtade från böcker skrivna och illustrerade av Lena Anderson.

Därefter flyttade ytterligare fyra figurer in i klassrummet, på förslag från barnen. *Mulle Meck*, skapad av Georg Johansson och Jens Ahlbom, är mångsysslaren som ständigt bygger, fixar och reser, medan *Nisse* i böckerna av Olof och Lena Landström nöjer sig med lite mindre äventyr tillsammans med kompisarna hemma på gården. Lars Klingtings påhittige och händige bäver *Castor* hör definitivt till favoriterna bland barnboksfigurerna i klassen, liksom Lena Andersons tigerunge *Lilla t.* Sist i raden av figurer kom så Astrid Lindgrens *Nils Karlsson Pysling* – en osynlig figur som har haft ingången till sin bostad i vårt klassrum.

Barnboksfigurerna kom nu genom sin skriftliga kommunikation med såväl hela klassen som enskilda barn att få en framträdande roll i det dagliga arbetet. Alla figurer har en märklig förmåga att fånga upp just det som barnen i klassen för tillfället är intresserade av. De frågor och funderingar som barnen har tycks ofta engagera och uppta även figurernas tankar!

Vid den dagliga samlingen i klassen öppnas den väska där någon av våra brevskrivande figurer lagt ett nyskrivet brev som oftast innehåller frågor eller problem som barnen blir ombudade att hjälpa till att lösa. Förutom brevet kan det i väskan finnas nya böcker eller annat material för det fortsatta arbetet.

Alla barn har möjlighet att komma till tals vid samlingarna, men även i det arbete som följer uppmuntras barnen till samarbete och samtal med varandra. Vi ser interaktion och kommunikation som nödvändiga inslag i ett språkutvecklande arbete.

Dessutom avslutas alla uppgifter, all problemlösning och allt praktiskt arbete med någon form av redovisning. Här får var och en argumentera och förklara hur man tänkt, löst en uppgift eller skrivit något.

För att underlätta klassrumsarbetet genomförde vi en del schematekniska förändringar. Vi tog bort alla onödiga småraster och fick på så sätt längre, sammanhängande lektioner. Varje åldersgrupp (år 1, 2 och 3) fick varsitt eget morgonpass – ovärderliga tillfällen för laborativ matematik, individuella läsläxor och gruppsamtal om såväl skrivande och läsande som räknande. Den gemensamma samlingen förlade vi till dagens första gemensamma lektion. Samma schemaändringar gjordes för övrigt också i de andra två klasserna i vårt dåvarande arbetslag.

4. Ett tematiskt arbetssätt

Ett arbetssätt där barnens intressen och frågor styrde innehållet blev ganska snart också ett tematiskt arbetssätt. I detta tematiska arbete står barnen tillsammans med barnboksfigurerna i centrum för verksamheten. Barnens frågor blir figurernas frågor. I skönlitteraturen letar vi oss vidare, hittar anknytningspunkter och nya frågor som i sin tur ger upphov till nya associationer.

De gemensamma läsoplevelsorna blev tidigt viktiga inslag för det gemensamma samtalet, men behövde bearbetas på fler sätt. Vi insåg att praktiskt arbete och olika uppgifter där var och en kunde anknyta till sina egna erfarenheter var nödvändiga. Samarbete och lösningar som skulle jämföras gav ju också upphov till samtalssituationer.

5. Interaktion och språkutveckling

Så gott som alla våra elever är flerspråkiga och har ett annat modersmål än svenska. Genom vårt projektarbete med barnboksfiguren försöker vi skapa intressanta situationer och gemensamma upplevelser där varje enskild elev förhoppningsvis känner ett verkligt behov av att kunna kommunicera – muntligt eller skriftligt. Det kan t.ex. handla om

- brevens innehåll
- frågor och problem från figurerna

- egna upplevelser
- högläsning
- skriftlig kommunikation figur–elev, elev–elev, elev–lärare
- muntlig kommunikation elev–elev, elev–lärare.

Här bidrar barnboksfigurerna i hög grad till att skapa det flerstämmiga klassrum som Olga Dysthe (1996) menar är så viktigt.

6. Svenska

6.1. Talande och lyssnande

Vi har samling med hela klassen varje morgon. Denna samling har under årens lopp fått en allt större betydelse och framstår idag närmast som navet i vår dagliga verksamhet. Här har barnen möjlighet att själva visa, berätta och fråga om olika saker. Vi lärare lyssnar, kommenterar, ställer frågor och motfrågor. Vi lyfter fram idéer och uppmuntrar tankar och förslag. Förutom att vara platsen där vi tillsammans diskuterar problem, jämför lösningar, gör associationer och drar slutsatser, så har samlingen alltmer blivit en ersättning för klassrådet. Aktuella frågor kan tas upp i sitt sammanhang och när de faktiskt är aktuella – inte vid något enstaka tillfälle under veckan.

Under samlingen öppnas också väskan av någon elev. Denne visar och berättar för de andra vad väskan innehåller, läser brevet för klasskamraterna, som kommenterar, gissar och ställer frågor. Intressant är att många elever redan när väskan öppnas och de ser innehållet, säger ”Jag tror att vi ska...”.

Överhuvudtaget präglas våra samlingar, precis som dagarna i stort, av aktiva elever. De *talat* med och *lyssnar* på varandra. Stort utrymme ges varje dag till diskussioner och argumentationer. En del elever växlar naturligt över till sitt modersmål när andraspråket svenska inte räcker till för de tankar de vill uttrycka. Oftast finns det någon kamrat i klassen som kan hjälpa till med översättningen till svenska.

6.2. Läsande och skrivande

Skönlitteraturen och den skriftliga kommunikationen mellan eleverna och barnboksfigurerna är grunden för allt läsande och skrivande som pågår i klassen.

De personliga samtal som specialpedagogen tidigare hade med våra blivande ettor varje vår visade, år efter år, hur ett stort antal av dessa barn nästan helt saknade egna tankar om varför de överhuvudtaget skulle läsa eller skriva. Många barn kunde helt enkelt inte ange på vilket sätt de skulle kunna ha någon nytta av dessa färdigheter. Resultaten av de här samtalen fick oss att inse vikten av ett meningsfullt läsande och skrivande, där innehållet och sammanhanget var viktigare än formen.

6.3. Brevet i väskan

Som en följd av detta fick brevväxlingen mellan barnboksfigurerna och eleverna en central roll i den dagliga verksamheten. Våra brevskrivande figurer förser varje dag väskan med ett brev ställt till hela klassen. Här finns tankar och funderingar att utveckla vidare, problem att lösa och frågor att ta ställning till. På något sätt ska sedan barnens förslag och lösningar förmedlas tillbaka till den brevskrivande figuren. Den skriftliga kommunikationen är påbörjad! Redan nästa dag kommer naturligtvis barnboksfigurens respons på barnens idéer.

2003-04-02

Hej alla barn i F-3 E !

Åh, så nyfikna vi är på hur ni hade det igår, när ni öppnade er affär. Fick ni sålt alla saker ni gjort? Vad tyckte kunderna som kom dit?

Vi vill så gärna veta mer om hur det gick för "Långmosseskolans närbutik". Om ni ritar, skriver och berättar i era egna böcker, så kan vi läsa om det i eftermiddag.

Hälsningar från
NISSE

P.S. Linnea och Blomkvist är väldigt intresserade av hur det gick att sälja växterna. De funderar på att sälja egna krukväxter om några veckor.

2003-03-03

Hej Jennifer!

Tack för ditt brev!
Jag mår bara bra.
Hur mår du?

Jag håller med dig om att det skulle vara skönt om det blev sommar snart. Jag längtar precis som du efter sommaren.

Min favoritfärg är gul och min favoritmat är pizza och spagetti med köttfärsås.
Vilken mat är godast och vilken är äkligast?

Hälsningar från

Linus

2003-03-03

HEJ LINUS

JAG MÅR OCKSÅ BARA BRA LINUS JAG TYCKER ATT
TOMATSOPA ÄR JETTE GOTT JAG ÅT DET NÄR jag jikc i dagis
och det äkligaste jag vet är kurisås och sampioner och potatis
grateng vem är du kär i?

Helsningar från jennifer

p.s jag ritar en ros hej då

Flicka, 8 år

2003-03-06

Hej Jennifer!

Tack för ditt brev och den jättefina rosen.
Hur kom du på att du skulle rita en ros?

Jennifer, idag vet jag inte riktigt vad jag ska skriva om. Har du något förslag?

Nu måste jag sluta för mamma ropar att vi ska äta.

Hälsningar från

Linus

PS Jag lovar att skriva mer nästa gång!!!!!!

PS 2 Jag är kär i en flicka, vem är du kär i?

2003-04-02

Hej Linus !

Det är okej jag hitade på det

Det är nåt konstigt med killar för när tjejer sminkar sig så är killar så nyfikna så vi kallar dom tjejusare

varför tjejer tycker att det är roligt att sminka sig är att vi ska se fina ut och jag vill inte säga vem jag är kär i hälsningar från Jennifer

P.S Kan inte du säga vem du är kär i så säger jag vem jag är kär i. Killar ser konstiga ut.

Flicka, 8 år

2003-04-03

Hej på dig, Jennifer !

Hur mår du?

Varför tycker du att det är konstigt att vi killar är nyfikna på er tjejer? Ni gör ju så många roliga och spännande saker. Som att sminka er till exempel, varför gör ni det?

Vem är det ni gör er fina för?

Är det inte hemskt kladdigt med allt det där kletiga som ni smetar på i ansiktet?

Är du aldrig nyfiken på vad vi killar hittar på då?

Hälsningar från

Linus

2003-04-07

hej Linus

hur mår du

Jo jag vågar inte bäretta för esten jag är inte kär i nån. Jag tycker värkligen att det är konstigt att killarna är nyfikna på vad tjejer gör. Jo ibland är jag nyfiken vi är fina för inget. Det är faktiskt kladdigt

Kan du jöra ett resept till till mig så gör jag ett resept till dig

Superkaka

2 dl kakao

1 dl mjölk

2 dl mjöl

Blanda alt och sen ska det bli en smet och hel det i små papers skål och leg dom i ungnen.

Hälsningar från jennifer

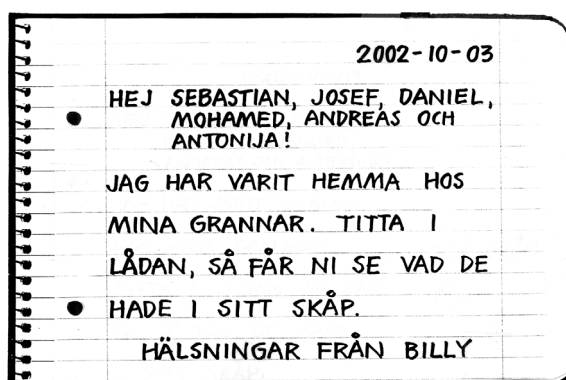
Flicka, 8 år

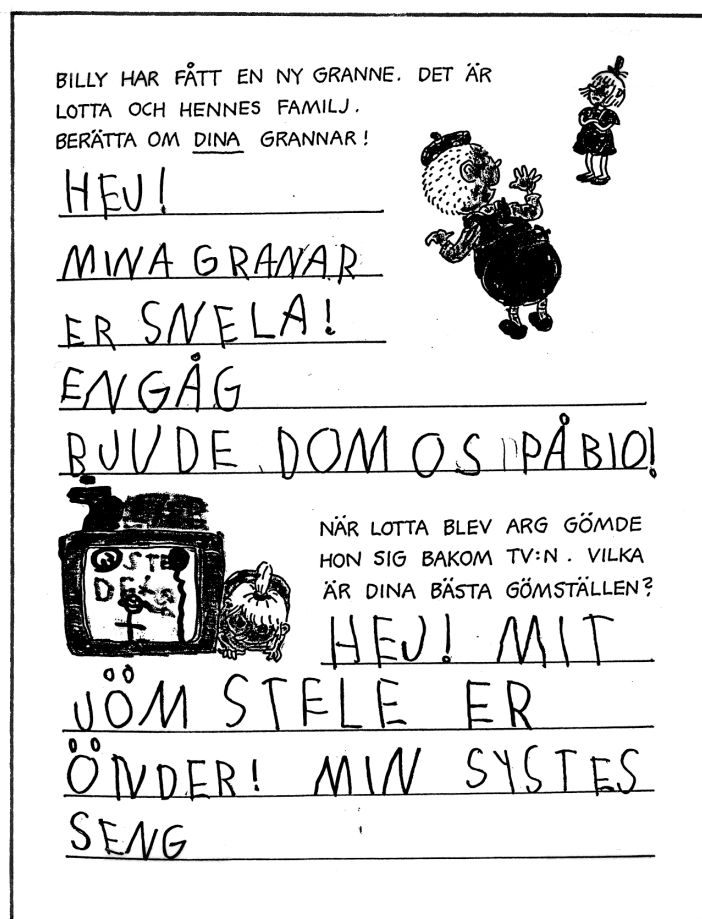
Flera elever har dessutom på eget initiativ börjat brevväxla med oss lärare. Till och med sexåringarna kommer med brev som de vill ha svar på. Alldeles nyligen föreslog några av eleverna att vi skulle ha ytterligare en brevlåda i klassrummet, för brev som barnen skriver till varandra. En av de flickor som kom med förslaget fick då i uppgift att tillverka en sådan brevlåda och sedan den blev klar är det utdelning av brev varje fredag.

6.5. Det första skrivandet

Under de första åren av vårt arbete med barnboksfiguren i klassrummet gick vi varje vecka igenom en ny bokstav med ettorna. Olika figurer fanns med även i detta arbete. Så småningom upptäckte vi att dessa genomgångar inte gav någon större utdelning. De elever som inte redan var på god väg att börja läsa eller som saknade idéer om vad de skulle använda läsandet till, hade tydligen inte fått ut något av vårt bokstavsarbete. Vi konstaterade att det nog var bortkastad tid som kunde användas till något mer meningsfullt, där barnen redan från första stund fick använda läsandet och skrivandet i ett meningsfullt sammanhang.

Idag skriver istället en utvald barnboksfigur brev och meddelanden till ettorna på deras eget morgonpass en gång i veckan. Det här läsåret är det Billy (Birgitta Stenberg & Mati Lepp) som skriver och har uppgifter, frågor och problem som han behöver hjälp med. I en hemlig låda finns kluriga ledtrådar till veckans uppgift. Utifrån dessa diskuterar vi oss tillsammans med barnen fram till vad Billy vill ha hjälp med, vad det är han vill veta och vad var och en kan berätta för honom. Uppgifterna utgår från händelser i böckerna om Billy och kopplas till barnens egna erfarenheter.

Pojke, 7 år

Alla förutsätts kunna skriva med en gång – själva eller med hjälp av någon annan. Den som vill ha hjälp får det genom att någon av lärarna skriver ned vad barnet berättar. Denna text får barnet sedan skriva av på sitt eget papper. Så småningom behövs inte omvägen via läraren.

Så gott som alla barn vi har kommit i kontakt med börjar sitt eget skrivande med att enbart använda versaler. Eftersom vi menar att innehållet är så mycket viktigare än formen, låter vi barnen skriva med versaler under en ganska lång period. Många av våra elever börjar spontant använda även gemener när de har hållit på med sitt skrivande ett tag, men inte förrän de har läst och skrivit under en längre tid låter vi dem träna på bokstäverna i form av välskrivning. Denna träning påbörjas högst individuellt – men hittills aldrig tidigare än under år 2.

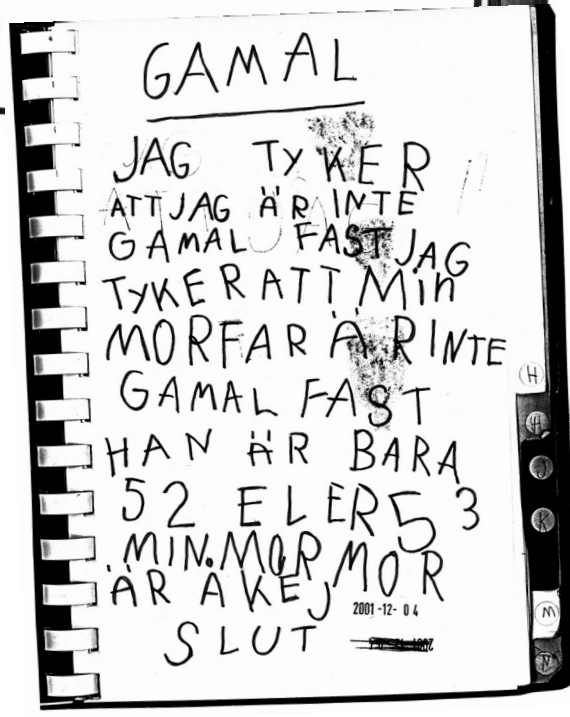
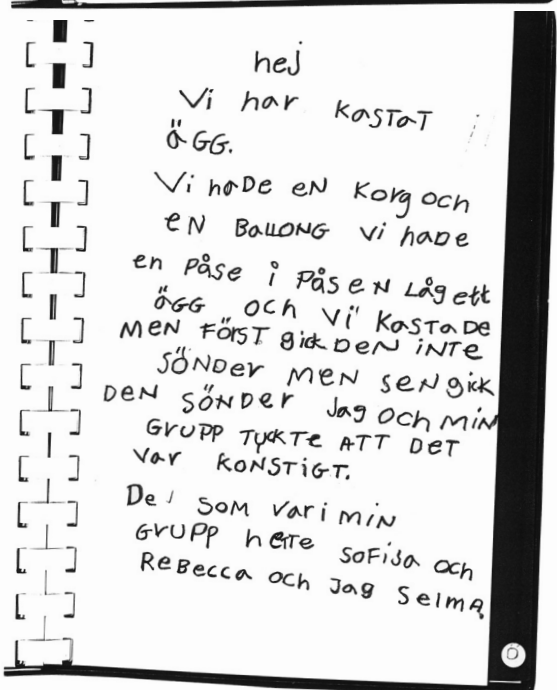
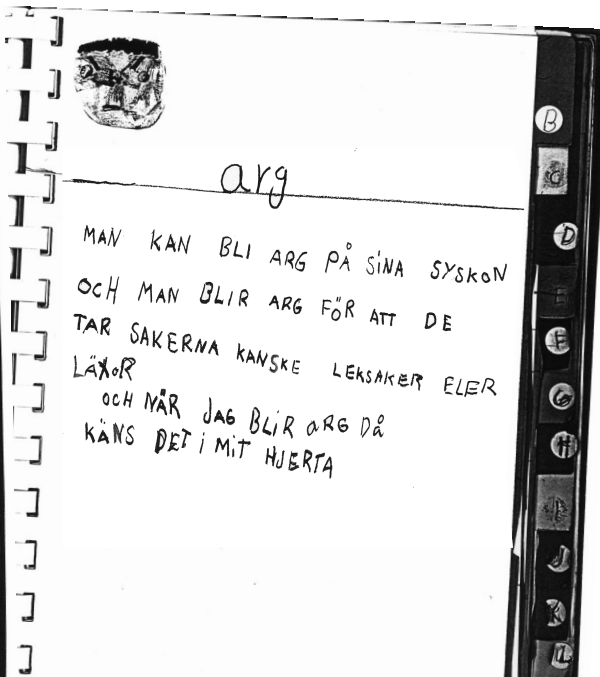
6.6. Dokumentation i egna böcker

Ibland får eleverna en uppmaning av någon barnboksfigur att skriva och rita i sina egna böcker; en sorts dokumentationsböcker som

barnen själva tillverkar och använder under tre år. Böckerna består från början endast av ett alfabetiskt register och tomma sidor där var och en samlar texter, bilder och foton. Här berättar man om utflykter, studiebesök, experiment, grupparbeten och annat intressant samt redovisar resultat av olika arbeten under åren i klassen. Att barnboksfigurerna blir inblandade även här beror på att de är så nyfikna. Säg den figur som kan motstå frestelsen att läsa recept på kakor eller rapporter om vad som hände när vi planterade guldfön!

Flicka, 7 år

Flicka, 7 år

Flicka, 6 år

Flicka, 7 år

6.7. Högläsning

Större delen av de projektpengar vi fick användes för att köpa in barnböcker, främst bilderböcker, men också en del kapitelböcker och faktaböcker för barn. Vårt klassrumsbibliotek består nu av ungefär 500 titlar, ett exemplar av varje titel.

Dessa böcker läser vi tillsammans. Så gott som varje dag har vi en stunds högläsning. Ibland är det böcker som är speciellt utvalda för att passa in i det tematiska arbetet, men lika ofta turas barnen om att välja bland favoritböckerna. För det mesta är det då någon av oss lärare som läser för klassen. Med tiden har det blivit allt vanligare att barnen på olika sätt spontant kommenterar innehållet i text eller bild medan vi läser. Vi tolkar deras inlägg, frågor och undringar som att de försäkras om att de har sammanhanget klart för sig. Många gånger handlar barnens frågor om de s.k. tomrummen i texten och därigenom ges också möjlighet att låta barnen själva diskutera sig fram till ett eller flera svar. När vi t.ex. läste boken *Malla handlar* av Eva Eriksson, undrade flera barn varför Malla var hos sin mormor och var hennes föräldrar höll hus. I texten får vi inget svar, men barnen hade en hel del egna förslag. En av flickorna gjorde en koppling till sin egen erfarenhet och berättade om hur hon själv varit hos sin mormor medan föräldrarna gick i skola och alla enades om att det nog var likadant för bokens Malla.

Allt som oftast ges det också utrymme för eleverna att läsa bilderböcker själva eller högt för varandra. Läskunniga elever läser gärna för kamrater som ännu inte behärskar läsandet fullt ut.

Många elever lånar också hem de böcker vi har i klassrummet. De läser på egen hand eller för föräldrar och syskon. Vi har föräldrar som först lyssnar på en uppläsning av den svenska texten, för att sedan få den översatt till modersmålet. Andra föräldrar lånar genom sina barn hem favoritböcker. Så gjorde den pappa vars dotter lånade hem den ena Alfons Åberg-boken efter den andra, liksom den mamma som gärna läste enkla svenska barnböcker för att själv träna på språket.

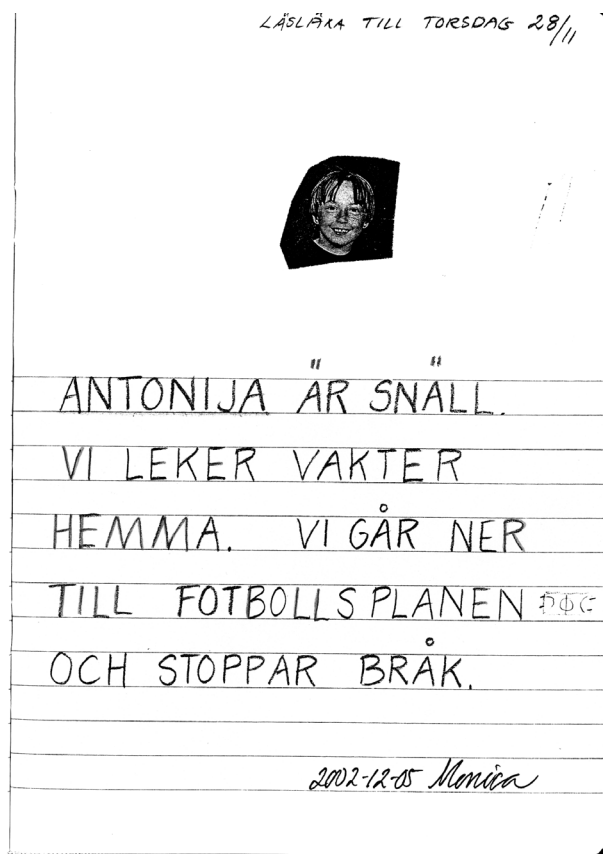
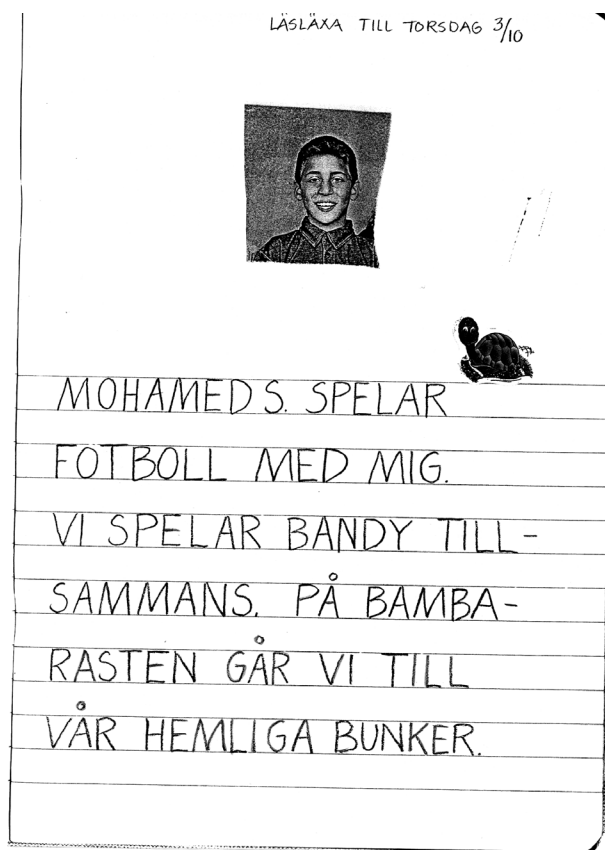
6.8. Hemuppgifter

Varje vecka har barnen haft två hemuppgifter i svenska – en läsläxa och en skrivläxa.

6.8.1. Läsläxor

Vi använder naturligtvis våra barnböcker till de individuella läsläxor eleverna har från en vecka till nästa. Eleverna väljer ganska fritt bland de böcker som finns i klassrummet, men en del kan behöva viss vägledning när det gäller att hitta rätt svårighetsgrad.

Alla elever har läsläxa – även de som ännu inte kommit särskilt långt i sin läsutveckling. För denna grupp har vi infört en första läsebok. Det är en personlig och helt individuell bok, där bilderna består av foton på klasskamraterna och texterna av den enskilde elevens positiva tankar om dessa barn. Eleven dikterar sin text och en av oss lärare skriver ner den i boken. Denna text blir så veckans läsläxa. Här har vi också använt oss av olika barnboksfigurer och barnets egen text till en bok vi nyligen läst.

6.8.2. Skrivläxor

Skrivläxan som eleverna får utgår alltid från den bok som varit högläsningsbok just denna dag. Uppgiften ligger oftast tillsammans med den aktuella boken i väskan på morgonen. Innehållet i läxan utgår alltid från en händelse, en tanke eller ett dilemma i boken och anknyter sedan till elevernas egna erfarenheter. Mycket tid läggs på att läsa hela boken, gå igenom skrivuppgiftens innehåll och syfte och framför allt att låta alla elever berätta vad just de kan skriva och rita om när de kommit hem. Många gånger kan uppgifterna vara utformade så att barnen med fördel kan diskutera innehållet i sina skrivuppgifter med föräldrar eller syskon.

- Det har flyttat in en flicka som heter Lotta, sa han.
- Men så trevligt för dej, sa mamman.
- Hm, sa Billy.

HEJ
MIN MORMOR OCH
MORFAR TROR ATT
DOM ÄR INTE GAMLA
MEN DOM ÄR GAMLA
58 ÅR OCH MIN
MORMOR ÄR 52 ÅR

Flicka, 6 år

Hej Billy	2001-12-04
Min mamma är gammal. Hon sa	
att när man blir 40 år så blir man	
gammal. Man får vit hår och man får	
ont i kroppen. Min pappa blev gammal	
när han blev 40 år. När min pappa	
blev gammal så fick han ont i kroppen	
och tappade han hår.	

Flicka, 9 år

Nästa dag kommer eleverna tillbaka till skolan med sina texter och bilder. De som ännu inte skriver själva har antingen ritat bilder eller fått hjälp av någon därhemma att skriva. Någon gång under dagen samlas hela klassen för att muntligt redovisa vad var och en skrivit

och/eller ritat. Den som vill ha hjälp med läsandet får naturligtvis det. Här ges också utrymme för kamraterna att ställa frågor och för oss vuxna att kommentera och jämföra innehållet i olika texter.

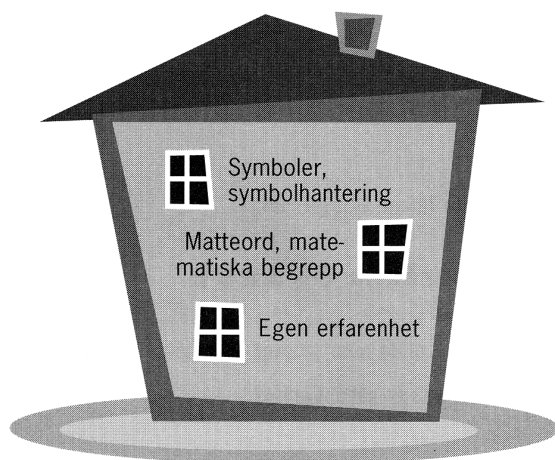
De här skrivläxorna har blivit så populära bland eleverna, att det för ett par år sedan kom önskemål om inte bara *en* skrivuppgift varje gång, utan *två*! Vissa veckor har vi därför haft två olika frågeställningar utifrån en och samma bok. Barnen har då kunnat välja mellan dessa uppgifter eller välja båda, något som många faktiskt gjort. ”Är det en eller två läxor?” vill barnen veta och brister sedan ut i ett gemensamt ”Yes!!!” de gånger vi hittar två skrivläxor i väskan. En reaktion som har fått många besökare att, minst sagt, höja på ögonbrynen!

7. Matematik

7.1. Problemlösning

I arbetet med matematik är det främst två saker vi utgått från och grundat oss på. Det ena är den sammanställning av intervjuer med våra blivande ettor som specialpedagogen gjort. Där framgår bl.a. vilka tankar sexåringarna har om behovet och nyttan av att kunna räkna. Under de år som dessa intervjuer genomförts har endast ett fåtal barn angett att de själva skulle ha någon nytta av att kunna räkna.

Det andra vi utgått från är en bild av matematikens hus (Ingrid Olsson, 1998). Detta hus måste med nödvändighet byggas nedifrån.

MATEMATIKENS HUS

*Ur Bara man förstår är
matte ett roligt ämne,
I Olsson (1998)*

På olika sätt har vi sedan försökt att med elevintervjuerna och ”matematikens hus” som grund utgå från skönlitteratur och de erfarenheter av matematik som barnen redan har. Här kan man gå tillväga på lite olika sätt:

- Man kan utgå från färdiga matteproblem och byta ut personerna i dessa mot aktuella barnboksfigurer.
- Man kan utgå från text och illustrationer i en bilderbok och där hitta matematiska problem att lösa.

I början använde vi oss mestadels av det förstnämnda sättet, men upptäckte så småningom att det var mer inspirerande att hämta problem ur framförallt böckernas illustrationer. Då var ju inte bara figurer utan även kontext väl kända av barnen. Uppgifterna har dessutom haft anknytning till det tematiska arbetet.

För att om möjligt utveckla ett verkligt problemlösande hos barnen har vi hela tiden strävat efter att arbeta med matematiska problem som kan lösas på flera olika sätt – öppna frågor som inte har *ett* givet svar. Vi har också i allt större utsträckning uppmuntrat par- och grupp-arbeten där barnen tillsammans fått prata matematik, hitta flera lösningar och förhoppningsvis kunnat upptäcka nya sätt att tänka.

Under de år som vårt projektarbete pågått har vi ibland fått frågan om det inte är väldigt tidskrävande att alltid göra matteproblem på så många olika nivåer. ”Alla kan ju inte klara en och samma uppgift!” Vår erfarenhet, så här långt, är att alla elever naturligtvis inte kan hantera lika stora tal, men att det nästan alltid går att ge samma startproblem till alla elever – sedan individualiserar de själva!

BELLAS KOMPIS GUSTAV BOR PÅ BLEKINGEGATAN 27.
PÅ VILKA NUMMER BOR DU OCH DINA KLASSKAMRATER I L1 ?

27

ALI	30	6 KR
AMANDJ	39	1F
CAMILLA	12	4
GUSTAV	28	11
HEBA	59	22
HUSSEIN		
JASMINA	39	17
JENNIFER	33	4
KHALIF	20	7
MOHAMED	147	17
NIKOLINA	55	14
OSCAR	38	10
QUY	41	7
RAMANDEEP	24	9
REBECCA	24	9
SADAF	109	20
SALI	59	22
SELMA	33	4
SOFIA	63	11
VRINDER	18	9

DET KOSTAR PENGAR ATT KÖPA SIFFROR TILL HUSEN. SKRIV HUR MÅNGA KRONOR VARJE SIFFRA KOSTAR. NU KAN DU RÄKNA UT VAD NUMREN TILL ALI, AMANDJ, CAMILLA OCH ALLA DE ANDRA KOSTAR.

0	1	2	3	4
4 KR	1 KR	3	2	6
5	6	7	8	9
F	9	10	8	15

Pojke, 8 år

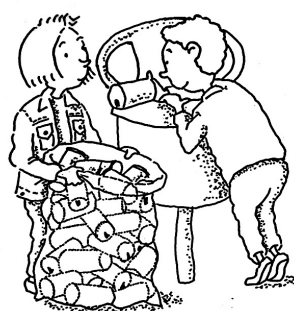
ALI	30	3700 KR
AMANDJ	39	4010
CAMILLA	12	2500
GUSTAV	28	4500
HEBA	59	3710
HUSSEIN		
JASMINA	39	4010
JENNIFER	33	4080
KHALIF	20	2700
MOHAMED	147	4000
NIKOLINA	55	3400
OSCAR	38	5000
QUY	41	2900
RAMANDEEP	24	3400
REBECCA	24	3400
SADAF	109	4210
SALI	59	3710
SELMA	33	4000
SOFIA	63	3400
VRINDER	18	4000

DET KOSTAR PENGAR ATT KÖPA SIFFROR TILL HUSEN. SKRIV HUR MÅNGA KRONOR VARJE SIFFRA KOSTAR. NU KAN DU RÄKNA UT VAD NUMREN TILL ALI, AMANDJ, CAMILLA OCH ALLA DE ANDRA KOSTAR.

0	1	2	3	4
1200KR	100KR	1500kr	2000kr	1900kr
5	6	7	8	9
1700K	1400kr	1100	3000k	2010

Pojke, 9 år

Vårt sätt att arbeta med problemlösning i matematik kräver naturligtvis mer *eget* tanke- och förberedelsearbete än en undervisning med färdigköpta läroböcker, men behöver för den skull inte vara omöjligt. Vi anser att fördelarna – så här långt – överväger. Matematiska problem med anknytning till skönlitteraturen ger kontext, möjlighet till individualisering och underlag för samtal om matematik. Vi tycker oss se ett större intresse och engagemang hos barnen när kända figurer i kända situationer ber dem om hjälp. Här finns ju också stora möjligheter att med barnboken som utgångspunkt anknyta till barnens egna erfarenheter.

JIMMY OCH LINDA SAMLAR TOMBURKAR EFTER SKOLAN. HUR MYCKET PENGAR TROR DU ATT DE FÅR FÖR ALLA BURKARNA I SOPSÄCKEN?

Jag tror att de får 16 kronor.

VAD TROR DU ATT DE GÖR MED PENGARNA? SKRIV ELLER RITA!

Jag tror att de köpa två glas och 6 kulor.

JIMMY OCH LINDA PANTAR TOMBURKAR OCH TJÄNAR EGNA PENGAR. HUR FÅR DU DU EGNA PENGAR?

Varje vecka får jag 20 kronor från min mamma.

HUR MYCKET PENGAR HAR DU JUST NU?

Jag har 120 kronor nu.

VAD SKA DU GÖRA MED DINA PENGAR?

*Jag ska spara min pengar till sommaren
jag ska åka till lisebeng*

Pojke, 9 år

Att arbeta tematiskt och under en längre period låta tankarna röra sig fritt inom ett speciellt ämnesområde ger även oss lärare möjlighet att associera och få nya idéer. För att hinna utveckla matematiska problemställningar och uppgifter med anknytning till det tematiska arbetet har det blivit alltmer nödvändigt för oss, att låta varje projekt pågå under en längre tid. De bästa idéerna kommer inte fram under tidspress! Det tar ju tid att nå idéstadiet – dit hinner vi aldrig om tankarna ständigt ska inriktas på nya ämnen.

7.2. Räknande

I arbetet med matematik ingår naturligtvis inte bara problemlösning utan också arbete med t.ex. matematiska begrepp, tal, symboler och strategier. Även här har vi haft stor hjälp av våra olika barnboksfigurer.

Vissa av dem finns med vid de morgonpass som eleverna i år 1, 2 respektive 3 har en gång i veckan.

Några utvalda figurer förser då eleverna med räkneuppgifter som handlar om antal, hälften och dubbelt, uppdelning av tal m.m. Det mesta av arbetet vid dessa tillfällen består av praktiskt och konkret räknande. I små grupper kan vi dessutom samtala mycket kring det vi gör. Eftersom barnboksfigurer äter en hel del, har även eleverna ätit sig till en hel del matematiska upplevelser. Russin och popcorn kan användas till mycket!

Att kunna räkna och lösa problem är inte detsamma som att skriva siffror och hantera andra symboler. Med tanke på ettornas egna tankar om räknande och hur viktigt det är att bygga ”matematikens hus” från grunden, har vi valt att inte starta hösten i år 1 med att träna siffror. Istället låter vi barnen och barnboksfigurerna tillsammans arbeta praktiskt och konkret med antal, problem och olika matematiska begrepp. Siffror börjar barnen för det mesta skriva på egen hand – utan att vi har lagt en massa tid på att träna dessa!

7.3. Konkreta exempel i vardagen

Varje dag ges dessutom många andra tillfällen att använda matematik i klassrummet. Barnen turas om att läsa på **almanackan** och läsa av vår utomhustermometer. Här kan den som känner sig osäker, precis som i alla andra situationer, välja att ta hjälp av en kamrat. Att hjälpa till är populärt! Frågan ”Vill du ha hjälp?” kommer oftast så snabbt att den som är i behov av hjälp inte ens behöver be om det!

När väskan ska öppnas undrar alltid flera av eleverna om den är tung. Hur tung väskan verkligen är kan man få veta om man väger den på den våg som finns i klassrummet. Om det sedan visar sig att det finns ett paket i väskan med ett innehåll som på något sätt ska **fördelas** mellan barnen, så ger ju även detta upphov till matteprat.

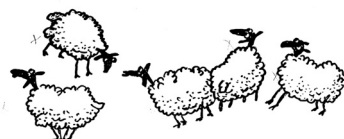
Arbeten som ska utföras i mindre grupper kräver naturligtvis en gemensam diskussion om hur denna **gruppindelning** ska gå till. Hur många barn ska det vara i varje grupp? Hur många grupper ska det vara? **Omröstningar** är ett annat uppskattat inslag som med fördel kan skötas av en elev.

7.4. Hemuppgifter

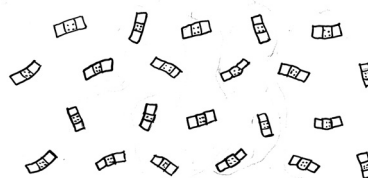
Varje vecka har vi haft två olika hemuppgifter i matematik. Den ena har bestått av individuell tabellträning och den andra av någon form av problemlösning. Innehållet i matteproblemet utgår från samma högläsningsbok som veckans skrivläxa och har först fått en grundlig genomgång i skolan. Därefter har varje barn funderat på uppgiften hemma, diskuterat med någon i familjen, ritat eller skrivit en egen lösning och nästa dag presenterat sina tankar muntligt i klassen. Här har vi sedan kunnat jämföra förslag och idéer. Alternativa lösningar har haft en given plats – inget svar har varit det enda rätta.

Pojke, 8 år

ALLA FÅREN ÄLSKAR ATT ÄTA PLÅSTER. HUR TYCKER DU ATT DE SKA DELA PÅ PLÅSTREN SOM DE HAR HITTAT ?

ALLA FÅR FYRA VAR. DOM TVÅ SOM ÄR KVAR
ORKAR DOM INTE ÄTA DÄRFÖR DE ÄT EN STOR FRUKOST

Flicka, 9 år

7.5. Hur tänker du?

Att sätta ord på sina egna tankar och muntligt eller skriftligt berätta om hur man gått tillväga för att hitta en lösning på ett matematiskt problem är viktigt – men inte alltid så lätt. Då och då får eleverna en uppmaning att på något sätt förklara hur de tänkt, hur de gjort då de löst ett problem och varför de gjort just så. För den enskilde eleven är det naturligtvis inte alltid enkelt att i skrift redogöra för sina tankar och strategier – men för oss lärare är det oerhört intressant att ta del av dessa.

BILLY HAR BYGGT EN SNÖLYKTA. HAN VILL INTE TALA
OM HUR MÅNGA SNÖBOLLAR ☺ HAN HAR ANVÄNT.
HUR MÅNGA SNÖBOLLAR TROR DU ATT BILLY BEHÖVDE
TILL SIN SNÖLYKTA ?

Hej

Jag tror att

att Billy har faktiskt använt 46 Snöbollar
för att göra en Snö
Lykta

BERÄTTA HUR DU TÄNKTE !

Hej
Jag tänkte att

Det blev 46 för att

Jag räknade med hyvedet
och räknade bakåt

Snölyktan fast man ser inte
på bilden fast jag tenekte

Med hyvedet

Hälsningar

Från Sali

Sali

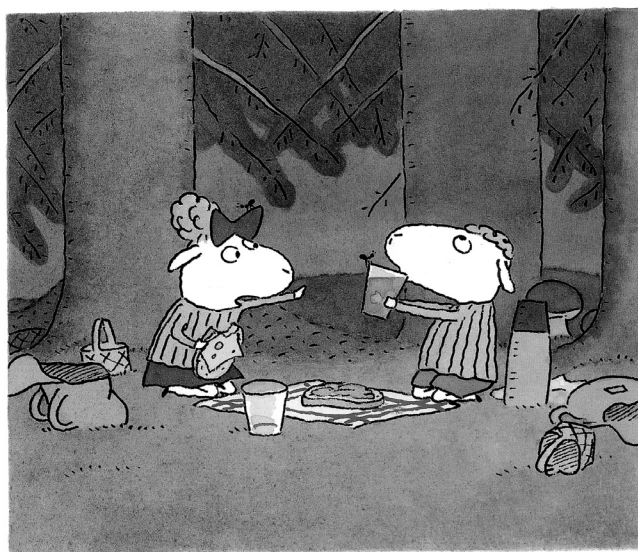
Flicka, 7 år

8. Engelska

Vårt klassrumsbibliotek innehåller, förutom alla böcker på svenska, också en del titlar i engelsk översättning. Där finns t.ex. böckerna om Boo och Bä av Olof och Lena Landström. I den engelska versionen heter dessa figurer Boo and Baa. På samma sätt byter Castor namn till Bruno och Nisse till Will.

Vi läser böckerna på engelska tillsammans med våra treor och jämför med de svenska utgåvorna. Eleverna får också berätta på engelska vad de hört eller läst. Här har de förstås stor hjälp av att innehållet redan är känt.

Undervisningen i engelska domineras av muntlig kommunikation, men ibland får eleverna också använda engelskan i skrift. Vid dessa tillfällen har t.ex. Boo and Baa något de vill ha hjälp med. Vi läser den aktuella boken tillsammans, pratar om innehållet och vad skrivuppgiften går ut på. Somliga skriver på egen hand medan andra hellre tar hjälp.

Boo and Baa like sandwiches and blueberries.

→ What do you like to eat?

I like vegetarian
Pizza, rice mPudding
and hamburgers

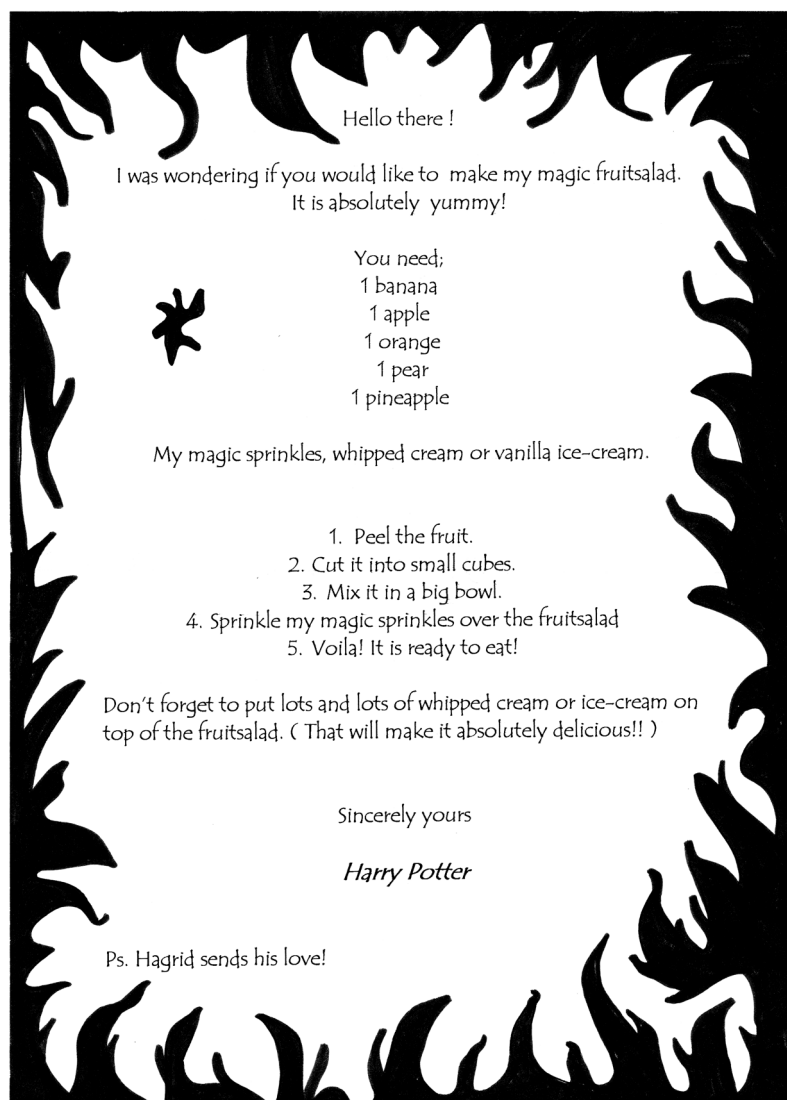
Milk
hamburgers
Pizza
rice Pudding

Flicka, 8 år

2002-09-19

Häromåret förekom också Harry Potter på engelsklektionerna. Han skickade vackra svarta brev med guldskrift och ville att eleverna i år tre skulle utföra diverse praktiska uppgifter. I breven fanns då instruktioner på engelska som de skulle följa. Många gånger var det kakor som skulle bakas, magiska bokstavsmakaroner som skulle kokas eller fruktsallad som skulle skäras till och blandas.

9. Natur- och samhällsorienterande ämnen

Vem är det egentligen som bestämmer innehållet i verksamheten; vad eleverna ska läsa och skriva om och vad matematiken ska handla om?

I barnens ögon är det förmodligen de olika barnboksfigurerna, eftersom det är från dem alla problem och önskemål om hjälp kommer. Men, som vi tidigare nämnt, är våra figurer väldigt lyhörda för allt som intresserar barnen. De frågor och funderingar som väcks av

barnen i samband med våra samlingar blir många gånger också figurer-
nas frågor och dyker ganska snart upp i brevform i väskan.

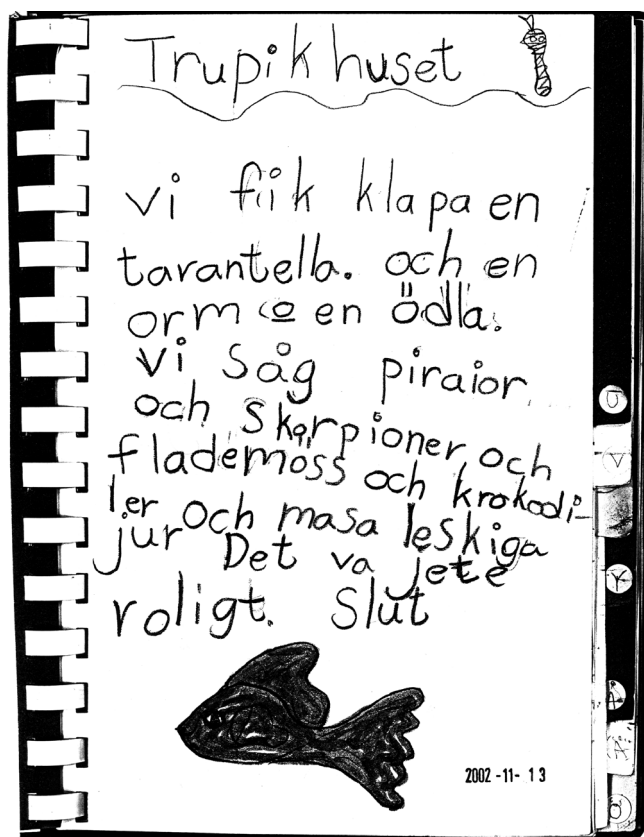
Eftersom vi anser att såväl läsandet och skrivandet som räknandet
ska ingå i ett meningsfullt sammanhang är det ganska självklart att alla
sådana aktiviteter måste handla om något – och alltså inte vara isolera-
de färdighetsövningar i ett enskilt ämne. Här finns stora möjligheter
att plocka in natur- och samhällsorienterande ämnen, barnens egna
erfarenheter och skönlitteraturen i arbetet.

9.1. Fåglar och andra djur som lägger ägg

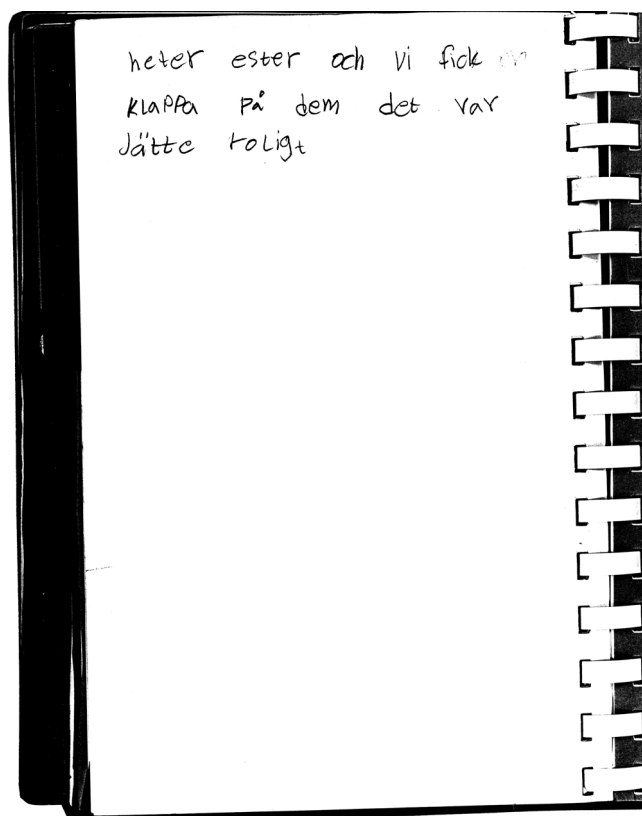
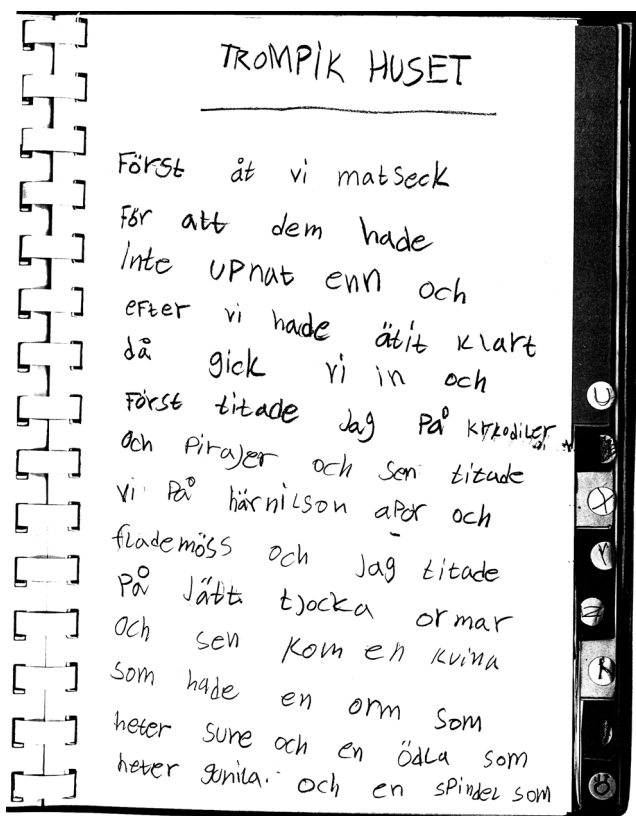
När så en av eleverna i klassen, under en av våra samlingar, nämnde
något om en fågel han en gång haft, började genast flera av klass-
kamraterna berätta om sina olika upplevelser och erfarenheter av fåglar.
Eftersom intresset var så stort hos många av barnen kom det fortsatta
arbetet att handla om burfåglar, fåglar i naturen, fåglar i faktaböcker
och i skönlitteratur. Allt med barnens egna erfarenheter som utgångs-
punkt.

Efter ett tag kom vi att prata om andra djur som också lägger ägg.
Barnen målade bilder av djur som de tror lägger ägg. Vi tillverkade
sköldpaddor och använde dem för olika matteproblem med sköld-
paddsägg. Vi läste böcker om myror och spindlar, krokodiler och
ormar, hönor och sköldpaddor. Vi vispade äggvitor och jämförde
resultatet med hårt vispad grädde som blivit smör. Var och en gjorde
ett eget äggspel med spelplan, pjäser och spelregler. De tomma
äggkartongerna blev utmärkt material för praktiska matteproblem. Det
varierande antalet ben hos de olika djurarterna gav också uppslag till
problemlösning i matematik. Som en del i det tematiska arbetet
besökte vi Tropikhuset i Slottsskogen. Där kunde många för första
gången se och höra fladdermöss, mata ormar och klappa håriga
spindlar och stora sköldpaddor.

Efter den utflykten fanns det en hel del att skriva om i de egna
böckerna.

Pojke, 7 år

Flicka, 8 år

9.2. Djurparken och staden

Så småningom lämnade vi de äggliggande djuren, kom in på andra djurarter och bestämde tillsammans med barnen att bygga en djurpark. Den skulle ingå som en mindre del i den stad som Mulle Meck ville ha hjälp att bygga. Själv bygger han ju ett eget hus i en av Mulle Meckböckerna.

Nu var det inte längre djuren som var det centrala i verksamheten, utan hus och byggnader av skilda slag. Vi pratade om bostadshus, affärer, lekplatser och banker. Barnen byggde, målade och skrev och berättade om sina skapelser. Eftersom julen närmade sig fick var och en dessutom, under ledning av Linus och Svea, baka sitt eget lilla pepparkakshus.

I anslutning till arbetet med staden öppnades Mulle Mecks Sparbank, där barnen kunde göra insättningar på egna bankböcker. Hur stora belopp som sattes in avgjordes med tärningens hjälp. I klassens affär turades barnen om att handla varor och att sitta vid kassaapparaten och ta betalt.

10. Fler exempel på det tematiska arbetet

När vi hade lekt affär under ett antal veckor och sålt saxar och pennor, böcker, spel och kaffemuggar om och om igen, föddes tanken på en affär där sakerna kunde säljas på riktigt, så att säga. Vi läste boken *Nisses nya mössa* (Olof och Lena Landström) där Nisse skickas till affären för att handla. Nisse som gillar affärer undrade om vi ville vara med och tillverka saker som så småningom kunde säljas i klassens egen affär och köpas av övriga elever i arbetslaget.

Våra elever nappade på Nisses förslag och tillverkade under ett par månaders tid tavlor, halsband, anteckningsböcker, brevpapper och annat som sedan prissattes och såldes till kamraterna i laget. Vi hade långa och givande diskussioner på samlingarna, bland annat om hur man viker och delar papper för att få A5- och A6-ark av ett A4-papper, hur man prissätter enkla och dubbla kort och hur man går tillväga för

att mäta upp 13 meter garn av olika färger till en garnboll. Här handlade det än en gång om autentiska frågor och problem som i allra högsta grad var verkliga. Allas synpunkter och förslag var nödvändiga och viktiga!

Den dag som Nisse ville ha sällskap till affären och hade fyllt väskan med kopior av olika mynt och sedlar, tyckte en av pojkarna i klassen att pengarna såg lite små ut och undrade om Nisse hade förminskat riktiga pengar i en kopieringsapparat. En annan av eleverna menade att storleken nog var den rätta. Frågan engagerade snart hela klassen och vi lärare tömde våra fickor och plånböcker på mynt och sedlar för att kunna jämföra med pengarna i väskan.

10.1. Liseberg

Barnen i klassen besöker gärna Liseberg med sina familjer och kompisar. Under de månader som nöjesparken har öppet varje år har många av eleverna mycket att berätta om dessa besök. Den vår då det var alldeles särskilt mycket prat om Liseberg och nya åkattraktioner, meddelade Nils Karlsson Pyssling i ett litet brev att han var väldigt avundsjuk på dem som varit på plats och provat dessa. Han ville minsann också åka till Liseberg – men hur skulle det gå till?

Barnen diskuterade fram och tillbaka och hade en del olika lösningar på problemet. Till slut enades hela klassen om att bygga ett Liseberg i miniformat, där allt skulle vara anpassat till Nils Karlsson Pysslings storlek.

För att han lättare skulle hitta och inte gå vilse inne på sitt eget lilla Liseberg, ritade barnen kartor, skrev vägbeskrivningar och förklarade hur de olika attraktionerna fungerade. Självklart kostade allt pengar – även här – så små sedlar och mynt tillverkades också. Som hjälp på traven, fick Nils också ta del av uträkningar som visade vad han kunde göra för en femtiolapp, en hundralapp etc.

10.2. Vattnets kretslopp

Alldeles nyligen berättade en av pojkarna för klasskamraterna att han hört att det vatten som finns idag och som vi alla använder oss av, är samma vatten som fanns under ”dinosaurietiden”. En kommentar som förmodligen ger någon av barnboksfigurerna anledning att fråga barnen om den glasburk med ett slutet kretslopp som stått i klassrummet under flera år. Det kan säkert bli aktuellt att med barnboksfiguren Linneas hjälp förnya detta kretslopp och kanske sätta in dinosaurier istället för den kamel som står där idag.

11. Tomrummen i skönlitteraturen

Under arbetets gång har vi alltmer kommit att använda oss av och arbeta med tomrummen i de skönlitterära texterna. Här har vi på många olika sätt tagit upp händelser vi inte kan läsa om i själva berättelserna, men som vi ändå förstår äger rum. Många gånger har arbetet med dessa tomrum gått ut på att dramatisera eller skriva och rita om en sådan situation. Men lika ofta har det handlat om att fundera kring något matematiskt problem som texten eller bilden i en bok gett upphov till.

Vid ett tillfälle, då eleverna utvecklade sina tankar kring ett sådant tomrum i skriftlig form, var det Alfons Åberg som ville veta mer om sin pappa. Vi hade nyligen läst boken *Kalas, Alfons Åberg!* (Gunilla Bergström) där Alfons fyller år och har stort kalas för alla sina kompisar. Den som styr och ställer på denna fest är faster Fifi. Pappa Åberg syns inte till överhuvudtaget. Varför är han inte med på kalaset? Var håller han hus? Det undrade vi alla. Alfons fråga till barnen i klassen fick därför bli: ”Jag undrar varför pappa inte var med på mitt kalas. Vad tror du?”

jag tror att han är hos
doktorn

Pojke, 8 år

Alfons kanske så är din pappa i jobbet
eller i semester eller i affären och köper
mat och sen går han till en paket affär och köper
en paket eller så är han hos sin kompis eller hos
sin tandläkare

Flicka, 9 år

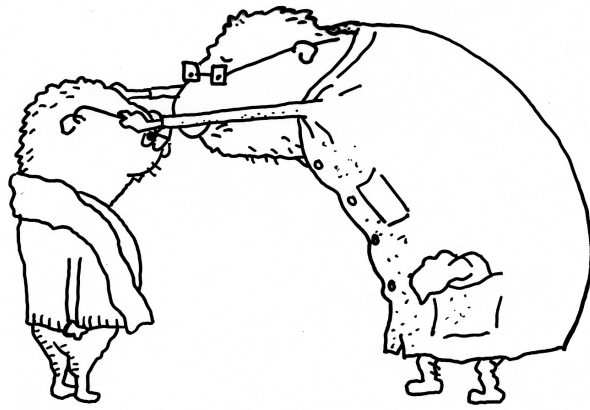
DET VAR KALAS
FÖR BARN INTE
FÖR VOKSNA

Flicka, 6 år

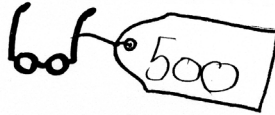
pappa var inte Mä d
för att han
va bårt resen och
han kom prisis när
ALFONS hade kalas
han k&M direkt
för att vila sej

Flicka, 7 år

Vid ett annat tillfälle var det naturligare att tomrummet gav upphov till ett matematiskt problem. Den bok vi just hade läst heter *Boris glasögon* (Peter Cohen och Olof Landström).

BORIS KÖPER GLASÖGON. HUR MÅNGA KRONOR TROR DU ATT DE KOSTAR?

VILKA PENGAR LÄMNAR BORIS NÄR HAN BETALAR SINA GLASÖGON? VISA PÅ FLERA OLIKA SÄTT!

1. han kan betala 400 Lappor och 5 tjugo Lappor.

2. han kan betala 300 Lappor och 4 Femti Lappor

3. han kan betala 200 Lappor + 2 Femti Lappor + 5 tjugo Lappor + 10 tior

4. han kan betala en 500 Lappor

5. han kan betala 100 + 400 = 500

Flicka, 8 år

VILKA PENGAR LÄMNAR BORIS NÄR HAN BETALAR SINA GLASÖGON? VISA PÅ FLERA OLIKA SÄTT!

$$\boxed{50} = 50$$

$$\textcircled{10} \textcircled{10} \textcircled{10} \textcircled{10} \textcircled{10} = 50$$

$$\textcircled{5} \textcircled{5} \textcircled{5} \textcircled{5} \textcircled{5} \textcircled{5}$$

$$\boxed{20} = 50$$

Flicka, 8 år

Vid de tillfällen då barnen dramatiserat tänkta händelser i barnböckerna, har vi använt oss av den rekvisita vi köpt in till klassen. Under läsåret 2000/2001 fick vårt arbetslag en mindre summa från Språkutvecklingsprojektet i Gårdsten. I vår klass användes pengarna främst till att skaffa fram enkel rekvisita, t.ex. Castors förkläde, Billys badring, gubben Pettsons raggsockar och pappa Åbergs tofflor. Med hjälp av det blå förklädet förvandlas man snabbt till Castor och genom att ta på sig ett par arbetshandskar blir man genast Mulle Meck. Utklädda till olika barnboksfigurer fick barnen till att börja med agera i små charader. Som Castor och hans kompis Frippe fick några elever t.ex. visa hur dessa två tänder ett ljus eller äter äpplen. Klasskamraterna fick gissa och komma med förslag på vad Castor och Frippe gjorde.

Så småningom blev charaderna mer avancerade och kom allt oftare att handla om konflikter som uppstått mellan barnen. Nu fick Castor och Frippe bråka om fotbollen. Det hela övergick efter hand till enklare forumteater, där en kompis fick gå in i ”konflikten” och byta plats med t.ex. Frippe och försöka förändra situationen på ett positivt sätt. Verkliga konflikter som startat ute på raster har på det här sättet kunnat redas under alternativa och roligare former.

12. Erfarenheter – positiva och negativa

Vårt språkutvecklingsprojekt har gett det dagliga arbetet ett meningsfullt innehåll där allt hänger samman. Eleverna är intresserade och motiverade. Frågor av typen ”Måste jag göra det?” eller ”Hur många rader måste jag skriva?” hör vi nästan aldrig. Närvaron är förhållandevis hög.

Det är viktigt att barnen trivs och upplever skolarbetet som meningsfullt och roligt. Vi tror att det är lättare att lära sig något då. Men minst lika viktigt är det nog att vi lärare också har roligt i vårt arbete. Vi tycker att vi har hittat ett arbetssätt som ger även oss tankeutmaningar. För oss handlar det numera inte alltid om att vara steget *före* eleverna, utan lika ofta att vara *jämsides* med dem. Deras associationer och idéer tar ju många gånger helt andra vägar än våra egna! Vi har börjat tänka på ett nytt sätt – ett sätt vi själva hittills har

upplevt som positivt. Den som vill förändra sin undervisning i grunden, arbeta med skönlitteratur och lägga tid på att utveckla elevernas idéer kan säkert hitta användbara bitar i vårt arbetssätt. Sedan får man anpassa och förändra efter de egna förutsättningarna.

Naturligtvis finns det också nackdelar med vårt sätt att arbeta. Allt är inte bara enkelt! Det är t.ex. svårt att helt oplanerat vara borta från undervisningen. Någon måste ju se till att väskan innehåller åtminstone ett brev. Här har vi pratat om att ha ett "akutbrev" på lut, som någon annan på skolan vid behov kan lägga i väskan tidigt på morgonen. Dessbättre har vi hitintills kunnat förbereda de få frånvarodagar vi haft i förväg.

En annan nackdel med vårt arbetssätt, där barnen i klassen i så hög grad styr innehållet i verksamheten, är att det minskar samarbetet och planeringen med de andra pedagogerna i laget. Det tematiska arbetet utvecklas ju ofta åt helt olika håll i de olika klasserna. Följden blir lätt att var och en har nog med sin egen planering och de gemensamma pedagogiska samtalen över klassgränserna rinner ut i sanden.

När vi blev tilldelade medel för att arbeta med vårt språkutvecklingsprojekt valde vi att nästan enbart använda pengarna till barnböcker och en del annat material och att alltså inte låta medlen finansiera en nedsättning i tjänsten för någon av oss. Tanken med detta var att arbeta inom samma tidsramar som övriga kollegor. Ett projektarbete som kan genomföras tack vare extra tilldelning av planerings- och förberedelsetid har enligt vår mening inte riktigt samma värde som ett arbete genomfört på normal arbetstid. Andra lärare som eventuellt vill pröva ett liknande arbetssätt kan ju inte begära nedsättning i tjänsten!

Det som har varit tidskrävande och tagit mycket extra tid har varit annat som inte har med det dagliga klassrumsarbetet att göra, t.ex.

- föreläsningar
- skrivande om vårt utvecklingsprojekt
- studiebesök med efterprat

Under de år som projektet pågått har vi tagit emot ett antal lärarstuderande i klassen. De flesta har varit positiva efter sina praktikperioder. Flera av dem har senare under utbildningen kontaktat oss för att göra

studiebesök tillsammans med kurskamrater, bedriva egna fältstudier eller genomföra examensarbeten med vår hjälp. Idag är dessutom ett par 1–7-lärare, som gjort praktik hos oss eller i vårt arbetslag, anställda på skolan.

Under samma tidsperiod har vi, precis som alla andra lärare på Långmosseskolan, tagit emot många nya elever. Vid flera tillfällen har just vår klass valts ut som speciellt lämplig för elever med problem och svårigheter av olika slag. Så har skolledning och elevhälsoteam många gånger under årens lopp placerat sådana elever hos oss med motiveringen att vi har ett arbetssätt som passar just dem. Det har då t.ex. handlat om elever som ligger på gränsen till särskolenivå, har DAMP eller autism. Elever med en negativ inställning till skolan har ofta placerats hos oss, liksom elever vars tankar om nyttan av att kunna läsa, skriva och räkna är vaga. Ett sådant urval av elever gör ju att det inte alltid är enkelt att ge en rättvis och entydig bild av hur vårt arbetssätt fungerar. För oss hade det ju varit roligt att någon enda gång få ta emot en elev med motiveringen: Han/hon är nyfiken och intresserad och behöver stora utmaningar!

13. Resultat efter de fem åren

Har då något förändrats till det bättre, efter det att vi genomförde de förändringar som beskrevs i början av denna rapport? Några uppföljningar av hur våra elever klarat sig när de lämnat oss och gått vidare till fyran på andra skolor, har ännu inte gjorts. Bedömningar av hur arbetssättet påverkat eleverna får därför bli högst subjektiva och dessutom inskränka sig till de år eleverna gått i vår klass. Det här tycker vi att vi hittills har märkt:

- Vi har motiverade elever med stark tilltro till sina egna tankar och funderingar. ”Jag kan!”
- Eleverna är verbala. De pratar, diskuterar och argumenterar med varandra. Förmågan att lyssna på kamraterna är stor hos de flesta.
- Barnen är inriktade på att lösa problem, inte att tävla och hinna först. Intresset för all slags problemlösning är stort. Alla har

strategier för att vid behov skaffa hjälp; man frågar en kompis, en barnboksfigur eller en vuxen.

- I alla sammanhang förväntas var och en komma med ett eget förslag. Kamraterna accepterar alla förslag – bara de kan motiveras på ett godtagbart sätt.
- Eleverna ställer själva frågor – för att de verkligen vill veta. De frågar i alla möjliga sammanhang, inte bara i klassrummet på lektionstid.
- All verksamhet i klassrummet präglas av hög aktivitet – ingen sitter överksam eller oengagerad.
- Barnen är mycket positiva till samarbete.
- Vi har läsande elever. Elever som gärna läser skönlitteratur och faktaböcker för nöjes skull. Många har upptäckt att de kan vända sig till litteraturen för att söka svar på sina frågor och funderingar. Här har vi haft stor glädje av vårt klassrumsbibliotek. Det stora läsintresset är något som vi vet att flera av eleverna bär med sig även i fortsättningen.
- De elever som börjar läsa under sina år hos oss dröjer kanske längre med att läsa på egen hand – men i gengäld läser de direkt på betydelsenivå. De ljudar sig sällan igenom texterna.
- Det går att komma bort från tävlande i matteböcker! För våra elever är matematiska problem en aktivitet som kräver en insats och ett engagemang. Tilltron till de egna tankarna och lösningarna är hög. Problem är för de flesta något positivt! Eller, som en flicka i klassen glädjestrålande sa, när hon stod med en bunt problemlösningssapper i handen: ”Titta, så många problem jag har!”

14. Slutsatser av projektarbetet

När vi inför läsåret 1998/1999 funderade på tänkbara vägar för vårt arbete med de negativa, stökiga och ointresserade elever vi redan hade träffat, hade vi väldigt klart för oss hur vi *inte* ville jobba. Betydligt svårare var att komma på hur vi skulle göra istället. Vad var det vi ville

uppnå? Vilka vägar till målet var realistiska? Var skulle vi börja? Och värst av allt; Tänk, om det inte fungerade! Om allt gick åt skogen!

Så här, några år senare och många erfarenheter rikare, kan vi konstatera att mycket av det vi ville pröva faktiskt gick att genomföra. När vi gör en tillbakablick på vår projektidé, upptäcker vi att det vi ville förändra och undersöka har förändrats och numera ingår i den dagliga verksamheten i vår klass. Idén om barnboken och barnboksfiguren som en röd tråd i undervisningen i *alla* ämnen höll! Vi har genom ett förändrat arbetssätt lyckats komma tillrätta med en hel del problem.

Främst tänker vi då på det faktum att eleverna idag är tvungna att själva förhålla sig till de texter och uppgifter vi arbetar med. Tidigare var det barnen som frågade oss vad texter och frågor betydde och vad de skulle svara. Idag är det någon av barnboksfigurerna som frågar barnen om vad de tycker, vilka förslag de har, vilka upptäckter de gjort eller vilka erfarenheter de har. Arbetet kan på ett helt annat sätt utgå från barnen och ändå kopplas till ett gemensamt tema som angår och intresserar alla.

14.1. Ett språkutvecklande arbetssätt

När vi beslutade oss för att låta barnboksfiguren bli den röda tråden i det tematiska arbetet fick vi så ett gemensamt samtalsämne som engagerade alla eleverna och dessutom gick att knyta ihop med deras egna erfarenheter. Vi tror att det är lättare att delta aktivt i ett samtal om innehållet engagerar och berör och om samtalet i sig har ett verkligt syfte.

Under de här åren har vi alltmer insett värdet av de dagliga samlingarna och de möjligheter till meningsfulla samtal som de ger. Våra elever är väldigt aktiva under de här samtalsstunderna. Alla har synpunkter, förslag, åsikter och frågor. Eftersom arbetsuppgifter, problem och frågeställningar inte kommer från oss lärare, utan från någon barnboksfigur, har ju även vi möjlighet att delta i diskussionerna på samma villkor som barnen. Samtidigt måste vi naturligtvis också kunna lyfta fram idéer, ställa motfrågor och göra sammanfattningar. Här har vi dessutom gjort en intressant iakttagelse; *alla* pratar och berättar. Det är ingen skillnad i det avseendet mellan klassens pojkar och flickor!

Samlingarna är självklart inte de enda tillfällen då barnen har möjlighet att använda det talade språket. I det fortsatta arbetet under skoldagen samarbetar de ofta i mindre grupper. Här måste man förstås prata med varandra för att kunna komma överens, lösa problem och fatta beslut.

Att samarbeta är populärt. Även här har vi på senare tid gjort en intressant upptäckt; Flera barn väljer, lite oväntat, att samarbeta med andra än just bästa kompis! Lika vanligt har det blivit att pojkar väljer att samarbeta med flickor – och tvärtom.

14.2. Ett meningsfullt skrivande

Genom att vi arbetar tematiskt och problembaserat och låter alla ämnen flätas samman till en helhet har skrivandet fått ett verkligt syfte. Ingen sitter med arbetsböcker i svenska och tränar stavningsregler eller svarar på meningslösa frågor. Däremot kommer eleverna gärna och frågar hur ord stavas, när de i stunden har ett behov av att få veta det. Allt skrivande i klassen har fått en mening, genom att man hjälper t.ex. en barnboksfigur med ett problem, ger förslag till någon som frågar efter det eller berättar vad man själv tycker eller har gjort. Att här finns en mottagare som ger respons är självklart oerhört viktigt!

14.3. Bokstäver och siffror

Som vi redan nämnt, lät vi till att börja med genomgång och träning av bokstäver och siffror följa med in i barnboksprojektet. Efter något år insåg vi att den tid barnen i ettan fick lägga på att träna enskilda bokstäver och siffror inte alls var väl utnyttjad tid. De barn som inte hade särskilt klart för sig vad de kunde ha för nytta av att kunna läsa, skriva och räkna i början av läsåret, hade knappast blivit hjälpta av denna träning. När vi så flyttade fokus från form till funktion och innehåll, fick vi genast mer tid att arbeta med dessa färdigheter i ett meningsfullt sammanhang.

Våra elever använder sig av de bokstäver de kan; versaler eller gemener spelar inte så stor roll, tycker vi. För oss är det innehållet i det

barnen skriver som är viktigt. Vår erfarenhet är att barnen tröttnar på skrivandet om det bara är bokstävernas utseende som är intressant. Handstilens betydelse är ju dessutom ganska nedtonad i de senaste kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk!

Många elever går på egen hand över från versalskrivande till att använda sig av gemener – utan att vi speciellt har tränat det i skolan. Siffror skriver de flesta redan som sexåringar, så varför lägga tid på att träna dem ytterligare om det inte behövs?

Kort sagt; vi menar att en ensidig träning av enskilda bokstäver och siffror inte nämnvärt bidrar till att utveckla våra elevers läs- och skrivförmåga eller matematiska tänkande. En mycket större betydelse har däremot problemlösning och skrivande med mening och verkligt syfte visat sig ha.

14.4. Läsarnas och skrivarnas förening

En av de läsforskare, vars tankar betytt mycket för oss och som därför i hög grad kommit att påverka vår egen syn på just läsning och skrivning, är naturligtvis Frank Smith (1986). Vi hade, när vi startade vårt projekt, en förhoppning om att kunna skapa en ”läsarnas och skrivarnas förening” i vår klass. En förening där alla är medlemmar, oavsett hur långt man kommit i sin läs- och skrivutveckling. De elever, som av Frank Smith omnämns som ”juniormedlemmar” i denna förening, tar idag självklart hjälp av kamrater eller lärare för att kunna läsa och skriva.

I och med att vi lade undan alla läseböcker och köpte in en mängd bilderböcker istället fick vi ett mer intressant och meningsfullt läsmaterial att arbeta med. Barnens egna texter och personliga brev ingår självklart också som en viktig del i det meningsfulla läsandet och skrivandet. Eftersom sammanhanget i brev, texter och olika problem är väl känt och angeläget, kan vi koncentrera oss på innehållet och tillsammans med barnen diskutera tankar och funderingar kring detta. Vi behöver, kort sagt, inte lägga en massa tid på att försöka lotsa barnen fram till ett på förhand givet svar i en arbetsbok eller lärobok.

Det klassrumsbibliotek som vi under de här åren byggt upp har vi förstås haft stor glädje av. Vi använder en mängd bilderböcker varje

dag, när vi läser gemensamt eller enskilt, när vi letar böcker med anknytning till det tematiska arbetet och när barnen lånar med sig böcker hem. Här har vi tyvärr märkt att vissa barn avstår från att ta hem låneböcker, då de är rädda att småsyskon ska förstöra dem. Denna rädsla kan nog till viss del vara berättigad! Ett antal bilderböcker har fått gå raka vägen i papperskorgen, när de kommit tillbaka till skolan.

Idag är projektpengarna slut, men vi fortsätter att köpa in nya böcker för pengar från läromedelskontot. När vi startade vårt språkutvecklingsprojekt hade vi en förhoppning om att kunna använda bilderböckerna både som mål och som medel. Genom att använda böckerna i det dagliga arbetet ville vi försöka utnyttja deras innehåll för att skapa ett meningsfullt innehåll i undervisningen i alla ämnen, men också låta eleverna uppleva en barnboksvärld, som vi anade att få var särskilt bekanta med. Nu vet vi att det fungerade. Det gick att slå två flugor i en smäll!

14.5. Matematik som angår alla

Idag kan vi konstatera att det faktiskt går att lägga undan matteböckerna och istället låta matematiken vävas in i det tematiska arbetet. På så sätt har även matten fått ett syfte och en mening och ingår nu naturligt i ett sammanhang som är bekant för alla. Så småningom kände vi att det verkligen handlade om undervisning och inte om att var och en på egen hand avverkade ett antal sidor i en bok.

Genom att vi många gånger ger samma startproblem till alla elever i klassen, har vi ju dessutom fått något att samtala om. Det gemensamma matematiska samtalet har fått en given plats i arbetet med barnboksfiguren och böckerna. Vissa barn behöver få hjälp att upptäcka att problem ofta kan lösas på flera olika sätt och den upptäckten gör många i och med att klasskamraterna presenterar lösningar och tankar som skiljer sig från de egna. Vi har också upptäckt att det går alldeles utmärkt att på en och samma gång utgå från barnböckerna och barnens egna erfarenheter av matematik.

Genom att hela tiden arbeta med så öppna frågor som möjligt flyttar vi över en viktig del av arbetet till eleverna. Det är nämligen oftast barnen själva som individualiserar uppgifterna – inte vi.

14.6. Vad gör ni sedan då?

När vi berättar för kollegor eller studenter om vårt arbetssätt undrar många vad eleverna gör när de är klara med den uppgift som fanns i väskan. ”Har de individuella arbetsscheman då?” frågar en del.

Nej, som vi redan tidigare berättat, lade vi undan alla arbetsscheman, eftersom de inte längre behövdes. Problemen som ska lösas, breven som ska skrivas och tankarna som ska formuleras tar ju aldrig slut. Vi har lärt oss hur viktigt det är att eleverna får tid att sätta sig in i ett arbete och faktiskt får hålla på tills det är klart. Många gånger kan en enda frågeställning engagera barnen under flera dagar. Här insåg vi tidigt att ett traditionellt veckoschema med 40 minuter svenska, 40 minuter matematik o.s.v. inte skulle fungera. Därför finns bara start- och sluttider utsatta på vårt schema. Vi är övertygade om att det krävs ordentligt med tid, för att barnen ska hinna göra egna upptäckter, testa sina idéer och fundera över resultat och lösningar.

14.7. Kan man använda sig av elevernas nyfikenhet?

I vårt arbete med barnboken utgör barnboksfiguren och barnens nyfikenhet den grund som hela verksamheten vilar på. Figurerna och innehållet i böckerna flätas samman med barnens frågor och tankar. Tillsammans utgör de den röda tråd som löper genom undervisningen i klassen.

Vi antar att barnboksfigurernas stora intresse för barnens egna frågor genererar fler nyfikna frågor och funderingar. Det är inte svårt att se hur de tankar som fångas upp fortsätter att vara intressanta, medan de som inte tas tillvara rinner ut i sanden också för barnen. Speciellt viktigt har vi förstått att det faktiskt är med respons på de förslag och lösningar som barnen själva kommer med. Varför skulle man annars ställa upp och hjälpa till en annan gång, om man inte får åtminstone ett ”tack för hjälpen”? Många gånger har barnen också fått veta *hur* barnboksfiguren i fråga använt sig av de förslag och idéer som han eller hon fick.

Vi tror att vi genom att använda oss av barnens nyfikenhet, ett varierat arbetssätt och autentiska frågor hittat ett arbetssätt som upp-

levs som meningsfullt. När vi jämför dagens elever med dem vi beskrev i inledningen av den här rapporten, så visar våra nuvarande elever betydligt större lust och glädje i sitt skolarbete.

14.8. Demokratisk fostran

Varenda dag uppstår situationer då barnen, alla tillsammans eller i mindre grupper, måste vara med och diskutera och fatta beslut i olika frågor. Vid det här laget har de flesta insett att man måste kunna kompromissa och finna sig i ett majoritetsbeslut. Det här gäller ju i högsta grad även oss lärare. Många gånger har vi fått finna oss i att klassen utformat ett arbete på ett helt annat sätt än vi själva från början tänkt oss.

Vi menar att det är nödvändigt att vi vuxna visar respekt för barnen och deras åsikter för att barnen å sin sida ska visa såväl oss som varandra respekt. Vi har under de här åren lagt oerhört mycket tid på att lyssna till våra elever, deras tankar och argument. Det är ett lyssnande som vi tycker har gett resultat; de flesta lyssnar aktivt på kamraterna, oavsett om det handlar om att ta del av idéer och förslag eller att lösa bråk och konflikter.

14.9. Vad tycker då föräldrarna?

Så vitt vi vet är de flesta föräldrar positiva till sina barns skolgång hos oss. Hitintills är det bara ett par föräldrar som varit öppet kritiska och negativt inställda till en undervisning utan traditionella läroböcker. En förälder har under de här åren valt att flytta sitt barn till en annan klass med ett annat arbetssätt. Vår erfarenhet är att föräldrarna först och främst behöver bli informerade om hur vi arbetar – och varför vi arbetar som vi gör. Men minst lika viktigt, tror vi, är att föräldrarna märker att barnen trivs och faktiskt lär sig och utvecklas. Dessutom försöker vi tillfredsställa föräldrarnas önskemål om läxor! Det går ju att ge meningsfulla hemuppgifter också!

15. Spridning av vårt arbetssätt

Under de år som gått sedan vi introducerade barnboksfigurerna i klassen och påbörjade ett arbetssätt där dessa utgör den röda tråden i undervisningen, har en av klasserna i vårt förra arbetslag startat ett arbete som till viss del är inspirerat av vårt sätt att arbeta. Ytterligare några klasser på skolan använder barnboken på olika sätt i undervisningen.

15.1. Studiebesök

Vi har vid flera tillfällen tagit emot studiebesök från skolor i Göteborg och Mölndal. Vid ett par tillfällen har besökarna kommit resande från t.ex. Lysekil och Kristiansand i Norge. Reaktionen från pedagogerna efter dessa besök har varit positiva när det gäller arbetssätt, men också när det gäller arbetsklimat i klassen.

15.2. Föreläsningar

Mycket tid har lagts på att förbereda och genomföra föreläsningar i olika sammanhang. Under våren 1999 berättade vi vid ett tillfälle på Långmosseskolan om bakgrunden till vårt förändrade arbetssätt, det pågående projektet och innehållet i vår verksamhet. Därefter har alla föreläsningar legat utanför vår egen skola.

I början var vi båda ute tillsammans och föreläste, men under senare år har Ulla oftast åkt iväg ensam. Vi har besökt ett tiotal skolor på deras arbetsplatsträffar och studiedagar. I övrigt har de flesta föreläsningarna på något sätt varit kopplade till kurser eller utbildningar vid Göteborgs universitet, mestadels på Institutionen för pedagogik och didaktik. Intressant är att föreläsningar om vårt arbetssätt har gått att plocka in i så många olika sammanhang. Vissa föreläsningar har förstås i första hand handlat om svenska som andraspråk och språk-utvecklande arbetssätt, men andra gånger har vi kommit in i fortbildningssammanhang där det övergripande temat varit ett helt annat. Det har t.ex. handlat om:

- Att stimulera barns läs- och skrivutveckling
- Barn och litteratur
- Matematik
- Att starta ett projektarbete
- Pedagogisk differentiering

Ett drygt fyrtiotal föreläsningar vid olika universitetsarrangemang och kurser har det blivit sedan våren 1999. Av dessa har flertalet ägt rum under de tre senaste läsåren.

15.3. Artiklar om vårt projekt

Eget skrivande om vårt projekt har väl inte precis haft högsta prioritet. Sådant tar tid – och den tiden har varit svår att hitta! Den här rapporten om projektet borde ha varit klar för länge sedan. Det enda som vi tidigare – med god hjälp av Kerstin Naucér - har skrivit, är den artikel som ingick i antologin *Symposium 2000 – ett andraspråksperspektiv på lärande* (Naucér 2001). Artikeln har rubriken *Vad händer i klassrummet när barnboksfiguren kliver in?* Kerstin Naucér är dessutom författare till kommentaren *Barnboksfiguren betraktad ur ett andraspråksperspektiv på lärande* som följer på vår artikel i antologin.

Hösten 2000 fanns en artikel i dagstidningen Göteborgs-Posten (Ekstrand 2000) där arbetet i klassen under en dag beskrevs i artikeln *Här står läsningen högt i kurs*. I maj samma år kunde man också i *Skriet*, studenttidningen för pedagogutbildningarna, läsa artikeln *Magister Nils Karlsson Pysling*, där en lärarstuderande tog upp en del tankar kring vårt barnboksprojekt (Söder 2000).

15.4. Mångfaldsprojektet

Under åren 2001–2003 ingick elever i vår klass i en undersökningsgrupp i forskningsprojektet *Olika språk – mångfaldens pedagogiska möjligheter. Kunskapsutveckling i mötet mellan praktik och teori*. Projektet fick medel från Skolverket och dess syfte var att pröva och

utveckla utvecklingspedagogiken i klasser där majoriteten av barnen har andra språk än svenska som modersmål, för att ta reda på hur ett pedagogiskt förhållningssätt kan bidra till att eleverna utvecklar en grundläggande kommunikativ och språklig förmåga. I projektet arbetade Ingrid Pramling-Samuelsson (vetenskaplig ledare), Ann-Charlotte Mårdsjö och Inger Björneloo. Alla tre är verksamma vid Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet. Inger Björneloo är den som närmast har varit knuten till vår klass. Projektet slutfördes under 2003 (se vidare Björneloo, Mårdsjö & Pramling Samuelsson 2004).

16. Tankar inför framtiden

Självklart kommer vi, så länge vi själva finns kvar i klassen, att fortsätta utveckla vårt arbetssätt. Vi kommer bl.a. att på olika sätt arbeta vidare med tomrummen i litteraturen. Naturligtvis kommer vissa inslag i det dagliga arbetet att förändras, beroende på att barnen byts ut, nya tankar dyker upp och förutsättningarna förändras på annat sätt, men barnboksfiguren som den röda tråden i undervisningen vill vi behålla. Den dag vi själva byter arbetsplats kommer barnboksfiguren med all säkerhet att flytta med oss till nya skolor och nya klasser, oavsett om eleverna där har svenska som första- eller andraspråk.

Sedan vi startade vårt projektarbete har hela Långmosseskolan inför läsåret 2002/2003 genomfört en omorganisation. Vi har hamnat i ett nytt arbetslag och klassen har omvandlats till ett F-3-spår, där alltså även sexåringar ingår i verksamheten. Under dessa första läsår har vårt spår tyvärr saknat utbildad förskollärare, en omständighet som naturligtvis har varit en nackdel för vårt arbete. Vi tror annars att vårt arbetssätt kan ha stora möjligheter att omfatta även sexåringarna.

17. Slutord

Avslutningsvis vill vi tacka alla på Institutet för svenska som andraspråk vid Göteborgs universitet som trodde på vår projektidé och gav oss möjligheten att under några år pröva och utveckla våra tankar om ett alternativt arbetssätt för flerspråkiga elever. För oss har det varit roligt och stimulerande. Vi har fått kontakt med många kunniga personer som genom sitt engagemang och intresse uppmuntrat oss att gå vidare i vårt arbete med projektet *Barnboksfiguren – en tillgång på olika plan*.

Referenser

- Björneloo, I, Mårdsjö, A-C & Pramling Samuelsson, I (2004) *Kommunikation som akt och objekt – ett didaktiskt utvecklingsprojekt i flerspråkiga klasser*. IPD-rapport 2004:02. Göteborg: IPD, Göteborgs universitet
- Dysthe, O (1996) *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekstrand, L (2000) Här står läsningen högt i kurs. *Göteborgs-Posten* (15/9)
- Naucér, K (red) (2001) *Symposium 2000 – ett andraspråksperspektiv på lärande*. Stockholm: Sigma Förlag
- Olsson, I (1998) *Bara man förstår är matte ett roligt ämne*. Stockholm: Natur och Kultur
- Smith, F (1986) *Läsning*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag
- Söder, H (2000) Magister Nils Karlsson Pyssling. *Studenttidningen Skriet, Pedagogen*, (maj)

Barnboksfigurer och exempel ur bilderböcker är hämtade från följande barnböcker:

- Anderson, L (1994) *ABC, sa lilla t.* Stockholm: Eriksson & Lindgren
- Anderson, L & Björk, C (1985) *Linnea i Målarens trädgård*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Anderson, L & Björk, C (1996) *Linus bakar och lagar*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Anderson, L & Svedberg, U (1983) *Maja tittar på naturen*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Anrell, L & Lepp, M (1994) *Rock-Jimmy*. Stockholm: Bonnier Carlsen Bokförlag
- Bergström, G (1986) *Kalas, Alfons Åberg!* Stockholm: Rabén & Sjögren

- Cohen, P & Landström, O (2002) *Boris glasögon*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Eriksson, E (1998) *Malla handlar*. Stockholm: Eriksson & Lindgren
- Eriksson, E (1978) *Om en liten vecka*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Johansson, G & Ahlbom, J (1997) *Mulle Meck bygger ett hus*. Stockholm: Bergs Förlag AB
- Klinting, L (1996) *Castor syr*. Stockholm: Alfabetta Bokförlag
- Klinting, L (1996) *Bruno the Tailor*. New York: Henry Holt and Company
- Landström, O & Landström, L (2000) *Boo and Baa in the Woods*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Landström, O & Landström, L (1996) *Nisse går till posten*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Landström, O & Landström, L (1990) *Nisses nya mössa*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Landström, O & Landström, L (1994) *Will goes to the Post Office*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Lindenbaum, P (2001) *Gittan och fårskallarna*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Lindgren, A (1956) *Nils Karlsson Pysling*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Lindgren, A (1986) *Känner du Pippi Långstrump?* Stockholm: Rabén & Sjögren
- Nordqvist, S (1988) *Pettson får julbesök*. Bromma: OPAL
- Rowling, J K (1997) *Harry Potter och de vises sten*. Stockholm: TIDEN
- Stenberg, B & Lepp, M (1992) *Billy och arga Lotta*. Stockholm: Carlsen/if Bokförlag AB
- Stenberg B & Lepp, M (2001) *Billy och Lotta på rymmen*. Stockholm: Bonnier Carlsen Bokförlag

Övriga exempel i texten är hämtade från följande läromedel:

- Borrman, S (1971) *Nu läser vi B*. Stockholm: Almqvist & Wiksell
- Jakobsson, L (1986) *Kråkan*. Solna: Esselte Studium

ROSA. Rapporter om svenska som andraspråk
Institutet för svenska som andraspråk
Institutionen för svenska språket
Göteborgs universitet

Denna rapport är nummer 6 i den oregelbundet utkommande serien ROSA (Rapporter Om Svenska som Andraspråk) vid Institutet för svenska som andraspråk, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

- HEJ, ULLA! Jobbar du fortfarande på Långmosseskolan? frågar Gagandeep som jag möter en eftermiddag på väg hem från arbetet.

- Javisst.
- Och han, den där Nils Karlsson Pyssling, är han också kvar?
- Ja, han bor kvar under klassrumsgolvet.
- Var det du – eller var det han själv som skrev alla breven till oss? Det har jag alltid undrat.
- Men du, säger kompisen Kany, som står bredvid. Du går faktiskt på gymnasiet nu!
- Ja, och jag får väl aldrig *säkert* veta.....

UNDER FLERA ÅR har Nils Karlsson Pyssling och en rad andra barnboksfigurer i språkutvecklingsprojektet *Barnboksfiguren – en tillgång på olika plan* brevväxlat med eleverna i en 1–3:a på Långmosseskolan i Göteborg. Figurerna och alla problem de behöver hjälp med utgör tillsammans med elevernas egna tankar och funderingar den röda tråden i undervisningen. Författarna visar här hur barnen, barnboken och barnboksfiguren kan stå i centrum för en språk- och kunskapsutvecklande undervisning i olika ämnen.

Innerst inne anar säkert Gagandeep att Nils Karlsson Pyssling har fått hjälp med sitt skrivande av oss lärare – men *helt* säker kan man kanske inte vara....

ISSN 1403-1353